

מהיכן ידעו את מקום המזבח – לרבי אלעזר ראו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו. ולרבי יצחק נפחא ראו אפרו של יצחק שמונח באותו מקום. ולרבי שמואל בר נחמני מכל בית המקדש הריחו ריח קטורת, ומשם הריחו ריח אבנים. ולרבה בר בר חנה עלו עמהם ג' נביאים - חגי זכריה ומלאכי, אחד העיד על המזבח שאפשר להוסיף עליו עד ס' אמה, אחד העיד על מקום המזבח היכן היה, ואחד העיד שמקריבים אף שאין בית דקדושת הבית קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, (וי"א שאת שני הדברים הראשונים העיד נביא אחד, והשלישי העיד על התורה שתיכתב אשורית שמתחילה ניתנה להם בכתב עברי).

מה מעכב במזבח – קרן כבש ויסוד וריבוע מעכבים, אבל מידת ארכו ורחבו וקומתו אינם מעכבים. דכל מקום שנאמר "המזבח" היינו לעיכובא דמשמע שרק כשהוא כך הוא נקרא מזבח, ובלבד שלא יפחות ממזבח שעשה משה, שהיה חמש אמות על חמש אמות, (ואמה למקום המערכה), ולפי זה הא דכתיב "ונתת אותה תחת כרכוב המזבח מלמטה" דלרבי היינו כיור ציורים סביב מעל האמצע, ולרבי יוסי ברבי יהודה זה הסובב, כיון דכתיב "המזבח" זה מעכב, וכדמצינו שאותו היום שניסך כהן צדוקי מי החג ע"ג רגליו ורגמוהו כל העם ונפגמה קרן המזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו, דאף שאינו כשר לעבודה ע"ז וכן"ל, מ"מ רצו שלא יראה המזבח פגום.

ומלבד הכרכוב הנ"ל דכתיב ביה "תחת כרכוב מלמטה עד חציו" והוא היה לנוי והיה סימן להבדיל בין דמים העליונים לתחתונים, היה גם כרכוב בראש המזבח בין קרן לקרן והיה עמוק מעט כדי שבשפתו יהיה מעקה קטן מסביב כדי שלא יחליקו, ומקום הילוך רגלי הכהנים הוא אמה נוספת, שהרי לא היו הולכים בין קרן לקרן.

ס"ב: גזירין שהיו מסדרים בראש המזבח שעשה משה, היה אורכם אמה ורוחבם אמה, והיינו אמה גדועה – קצרה, שלא יצאו חוץ למערכה וימנעו את הכהנים מלהקיף, דכתיב "על העצים אשר על האש אשר על המזבח" שלא יהיו עצים יוצאים מן המזבח כלום. ועובי הגזירים כמחק גודש סאה.

כבש המזבח

הכבש היה **בצד דרום** של המזבח, דכתיב "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה" שיהא ירך - רגלים בצפון ופנים בדרום, כאדם השוכב ורגליו לצפון נמצא ראשו ופניו לדרום, דכתיב "רבוע" דמשמע שיהיה רבוע ויהיה מרובע. ובברייתא לומדים שהכבש בדרום מדכתיב "ומעלותיהו פנות קדים" שיהיה המעלה באופן שהפניות לימין יהיו למזרח, ואין

דיני המזבח מקומו וגודלו

ס"א: איזה מזבחות היו מאבנים – ראב"י לומד מדכתיב ג' פעמים אבנים, שמזבח של שילה, ושל נוב וגבעון שהם נחשבים אחד מפני ששניהם במה ואינם קדושים, ושל בית המקדש, היו מאבנים. הגמ' שואלת מהא דאיתא בברייתא שהאש שירדה בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת שבשעת המסעות היו כופים עליה פסכטר אלא בימי שלמה שנסתלקה למזבח שעשה שלמה, (והאש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שסילקה מנשה), ואם בנו בשילה מזבח אבנים א"כ נסתלקה מהמזבח של נחושת כבר אז. הגמ' מיישבת דס"ל כרבי נתן שהמזבח בשילה היה מנחושת חלולה מלאה אבנים. ורב נחמן בר יצחק מיישב שהכונה שלא נסתלקה לבטלה, והיינו שהיתה שולחת אש למזבח האבנים, שכשהיו מקטירים על של אבנים היו זיקים ולהבות יוצאת מאש של שמים שבמזבח הנחושת שעשה משה שאף הוא היה מונח שם, ולרב פפא האש היתה עוברת ממזבח למזבח.

כשעלו ישראל מן הגולה הוסיפו על המזבח ד' אמות בצד דרום וד' אמות בצד מערב ואז היה היסוד ל"ב על ל"ב, ומקום המערכה לאחר הורדת אמה בכל צד ליסוד ואמה לסובב ואמה לקרנות ואמה למקום הילוך רגלי הכהנים כ"ד על כ"ד, אבל בבית ראשון היה היסוד כ"ח על כ"ח ומקום המערכה כ' על כ'. ובטעם הדבר רב יוסף מבאר שעשו כך משום שהגודל לא הספיק לכל הקרבנות, שאף שבמקדש ראשון היו רבים כחול אשר על הים, ובמקדש שני היו ארבע רבוא, מ"מ במקדש ראשון היתה אש של שמים מסייעתן משא"כ במקדש שני שאף שהיא היתה לא סייעתם.

ורבי שמעון בן פזי מבאר שהוסיפו על המזבח שמשכו קרן מערבית דרומית לדרום ולמערב לצורך השיתין ששם היו מנסכים נסכים, דמעיקרא בימי שלמה היה באותו מקום בור והנסכים היו שותתים מהמזבח לרצפה ונקלטים בבור, מפני שסברו ש"מזבח אדמה" היינו אטום באדמה שלא יהיה חלול, ובבית שני צירפו את מקום הבור לשטח המזבח ועשו נקבים בראש המזבח כדי שהנסכים ירדו לשם, סברו ששתיה כאכילה שכמו שהאכילה מתעכלת במזבח אף השתיה תיבלע במזבח, ו"מזבח אדמה" היינו שיהיה מחובר באדמה ולא יהיה בנוי ע"ג כיפין או מחילות.

ס"ב: רב יוסף מבאר באופן אחר ממה שביאר קודם, שהרי רב יוסף חלה ונעקר תלמודו ולפעמים היה נזכר בדבר אחר וחוזר בו, שבבית שני הגיעו למידות האמיתיות של המזבח, דכתיב "ויכינו המזבח על מכוונותיו", דדרשו הא דכתיב "זה הוא בית ד' האלוקים, וזה מזבח לעולה לישראל", מה הבית ס' אמה אף מזבח ס' אמה מקודשות אם ירצו, ולא הוצרכו לשישים אמה, ומידת ארכו ורחבו וקומתו אין מעכבין.

ס: אכילת בכור ומעשר בירושלים בזמן הזה

לרבי ישמעאל אין לאכול מעשר שני בירושלים בלא פדיון בזמן הזה אף דס"ל שקדושת הארץ לא בטלה וחייבים מן התורה להפריש תרומות ומעשרות, דכתיב "והבאתם שמה וכו' מעשרותיכם וכו' ובכורות בקרכם" מה בכור אינו אלא לפני הבית אף מעשר אינו אלא לפני הבית. ובבכור עצמו סובר רבי ישמעאל דקדושה ראשונה של בית קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא (דלמ"ד שקידשה לעתיד לבוא מקריבים אע"פ שאין בית), והיכא שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים אין לאכול את הבשר, דהוקש בשרו לדמו דכתיב "את דמו תזרוק וכו' ובשרם יהיה לך". ואף שבקדשים דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש, מעשר דגן חולין הוא, ולמ"ד דאזלינן בתר מלמד, דם ובשר הם דבר אחד. ואין ללמוד מעשר מבכור בבמה מצינו, דמה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ולכן הוא צריך בית ומזבח, ואין לומר ביכורים יוכיחו שאין טעונים מתן דמים והם צריכים בית דכתיב "לפני מזבח", דמה לביכורים שכן טעונים הנחה לפני המזבח, ולכן הם טעונים בית. ואין ללמוד מצד השוה, דמה לאלו שכן יש בהם צד מזבח זה למתן דמים וזה להנחה.

והנה איתא בברייתא שבשעת סילוק מסעות במדבר כשהיו מורידים את המשכן ומסלקים את המזבחות, היו הקדשים נפסלים, וזבים ומצורעים משתלחים חוץ למחיצה דאכתי אהל מועד הוא. ובברייתא אחרת איתא שבשתי מקומות קדשים נאכלים כשהמשכן במקומו ובכל מקום כשנוסעים. ויש סתירה בין הברייתות. ורבי ירמיה רוצה להוכיח מכאן שקדשי קדשים נפסלים וקדשים קלים נאכלים, ודלא כאב"י דס"ל שגם קדשים קלים נפסלים.

ס"א: ורבינא מבאר ששתי הברייתות מדברות

בקדשים קלים, אלא שהברייתא הראשונה כרבי ישמעאל והברייתא השניה כחכמים. או ששתי הברייתות מדברות בקדשי קדשים, ו'בשני מקומות' היינו קודם שיעמידו הלויים את המשכן - לא דווקא, שהרי בתחילה חנו בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן והקימו אותו, ואח"כ חנו בני קהת נושאי המזבחות (והארון וכלי השרת), ובנסיעתם היו מורידים תחילה את המשכן ונסעו בני גרשון ובני מררי אחרי דגל אחד, ובני קהת נשאו אחרי שני דגלים, כדי שבני גרשון יחנו תחילה ויקימו את המשכן לפני בוא בני קהת, (ואם שינו את הסדר, לל"ק ברש"י כל הקרבנות שנשחטו אז פסולים, ולל"ב ברש"י דווקא שלמים פסולים דכתיב בהו "ושחטו פתח אהל מועד" , אבל שאר הקרבנות כשרים), ולאחר שיפרקו הלויים את המשכן (הקלעים והחצר, ועדיין המזבח קיים) וקמ"ל שלא נפסל ביוצא, דכתיב "ונסע אהל מועד" שאע"פ שנסע אהל מועד הוא.

לומר שהפניות לשמאל יהיו למזרח, דגבי ים של שלמה כתיב "עומד על שנים עשר בקר, שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה" ומבואר שכל הפניות (דהא כתיב פונים יתירא) הם דרך ימין למזרח שהרי סיבוב מצפון למערב הוא לצד ימין.

אורך הכבש ל"ב אמה, ורוחבו ט"ז.

אזיר יש בין הכבש למזבח, דכתיב "ועשית עולותיך הבשר והדם", מה דם בזריקה אף בשר בזריקה. ואין לומר שהיה עומד לצד המערכה וזורק, שהרי היה זורק למערכה דלוקה וא"צ קרא לזה דבע"כ הוא זורק, או דילפינן מדם שיהיה אזיר קרקע מפסיקו.

שני כבשים קטנים היו יוצאים מן הכבש ובהם היו פונים ליסוד ולסובב, אחד היה יוצא ממזרחו של כבש לצד ימין ועולה באלכסון עד שמגיע לסובב, ואחד יוצא ממערבו של כבש ויורד ליסוד להולך בו שיריים של חטאת, ומתחיל לצאת בשיפולו של כבש רחוק מן המזבח כדי שיהיה נח לשפע ולרדת ליסוד, והיו מובדלים מן המזבח כמלוא נימא, משום שנאמר "סביב" שיהיה אפשר להקיף את המזבח לפחות בחוט, או דילפינן מדכתיב רבוע. וקמ"ל רבוע שלא יהיה עגול, וקמ"ל סביב שלא יהיה צר וארוך.

הכבש והמזבח יחד היו ס"ב אמה, ולא ס"ד, מפני שהיה על אמה מהיסוד ועל אמה מהסובב.

ס"ג. שיפוע הכבשים היה אמה לשלש אמות, חוץ מהכבש של המזבח שהיה שיפועו אמה לשלש וחצי ואצבע ושליש אצבע האגודל, מפני שהיו עולים בו עם אברים כבדים.

דיני המנחות

מקום קמיצת המנחה - קמיצת המנחה בכל מקום בעזרה ואין טעונה צפון, ואם נקמצה בהיכל כשרה, דכן מצינו בסילוק בזיכין שזה מתיר את הלחם כמו קמיצת המנחה. והא דכתיב "וקמץ משם" והיינו ממקום שרגלי הזר עומדות, (ולבן בתירא לומדים מזה שאם קמץ בשמאל יחזיר הקומץ לתוך השיריים ויקמוץ בימין, ד"משם" היינו ממקום שכבר קמץ), היינו להכשיר את כל העזרה, דלא נילף מדסמך הגשה לקמיצה שקמיצה תהיה בקרן דרומית מערבית כמו ההגשה. (אבל מעולה א"א ללמוד, שהרי היא כליל, ומחטאת א"א ללמוד, שהרי היא מכפרת על חייבי כריתות, ומאשם וה"ה מעולה וחטאת א"א ללמוד, דמה לאלו שכן הם מיני דמים).

המנחות נאכלות לפנים מן הקלעים דכתיב "לכל מנחתם וכו' בקודש הקדשים יאכלנו", לזכרי כהונה דכתיב "כל זכר יאכל אותו", בכל מאכל, ליום ולילה עד חצות דילפינן ממנחת לחמי תודה.

שלמים ששחטם בהיכל כשרים, דכתיב "ושחטו פתח אהל מועד" דמשמע שהעיקר הוא אהל מועד והעזרה טפילה, ולא יהיה טפל חמור מן העיקר, וכל זה לענין שחיטה, דאדם עובד במקום רבו, אבל לענין אכילה א"א ללמוד מדכתיב "בחצר אהל מועד יאכלוה" שאפשר לאכול בהיכל שלא יהא טפל חמור מן העיקר, דלענין אכילה אין אדם אוכל

במקום רבו, ולכן אמר ריב"ב שאם הקיפו עכו"ם את כל העזרה והם יורים לתוך העזרה חיצים ואבני בליסטראות, הכהנים נכנסים להיכל ואוכלים שם קדשי קדשים, דכתיב "בקודש הקדשים יאכלנו".

הקרבת עופות

הגמרא (ס"ג – ע') עוסקת בדיני הקרבת עופות.

כפי שמקריבים על המזבח בהמות לקרבן, כך מקריבים באופנים מסוימים עופות, והעופות הכשרים לקרבן הם תורים (כשהם גדולים) ובני יונה (כשהם קטנים), אלא שבמקום שחיטה בבהמה, בעוף עושים מליקה, ומזים וממצים את דם העוף על קיר המזבח.

הקרבנות שמקריבים בהם עופות באופנים מסוימים הם עולה וחטאת, ויש ביניהם חילוקי דינים באופן הקרבתם.

לאחר המליקה (בחטאת) העוף מותר באכילה כאילו נשחט, אף שבחולין עוף שנמלק דינו כנבילה.

ס"ג: חטאת העוף מליקתה בכל מקום בין למעלה בין למטה, דרק על ההזאה נאמר שתהיה למטה, ומיצוי דמה (שהחטאת טעונה מיצוי הדם לאחר ההזאה, דכתיב "והנשאר בדם ימצה", והיינו שמצמיד את העוף למזבח ודוחק את מקום המליקה לקיר והדם מתמצה ויורד) כשר בכל מקום במזבח דהמיצוי אינו עבודה להפסל בשינוי, דאפילו לא מיצה כלל כשרה, והזאתה בקרן מערבית דרומית, דכתיב במנחה "כי חטאת היא" - חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת, שמנחה טעונה צפון כמו חטאת, (רש"י לא גורס זה, שהרי חטאת העוף ומנחה אינם טעונות צפון, אלא נראה דילפינן מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה). וחטאת בקרן מערבית דרומית כמנחה, ובמנחה כתיב "לפני ד' אל פני המזבח", לפני ד' היינו מערב, ופני המזבח היינו דרום ששם הכבש. ולרבי אליעזר כיון שמקרא אחד מקיים דברי עצמו ומבטל דברי חבריו, והיינו שבמערב אינו מקיים "אל פני המזבח", ומקרא אחד מקיים דברי עצמו ומקיים דברי חבריו, והיינו שבדרום מקיים גם "לפני ד' ", דס"ל שכל המזבח היה בצפון ונמצא כל צד דרום כנגד הפתח לפני ד', לכן צריך להגיש לדרומה של קרן.

ס"ד. מיצה דם חטאת העוף בכל מקום במזבח כשרה, שהרי י"א (לעיל נ"ב) שאם היזה ולא מיצה כשרה, ובלבד שהזה תחילה מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש.

למה היתה משמשת קרן מערבית דרומית - מלמטה היתה משמשת להזאת חטאת העוף, ולהגשות המנחות לפני הקמיצה, דכתיב "והגישה אל המזבח" וכדלעיל ס"ג: . ולשפיכת שיירי הדם של חטאות החיצונות, דכתיב "ואת כל דם הפר ישפוך אל יסוד המזבח" ואמרינן לעיל נ"ג. דהיינו יסוד דרומי, ואין יסוד בדרום אלא בקרן מערבית דרומית. ומלמעלה היתה משמשת לניסוך היין והמים ששם היו השיתין וא"א לנסך אלא שם, ולעולת העוף כשהיא רבה במזרח, (דמקומה בקרן דרומית מזרחית שהיא קרובה לבית הדשן לזרוק לשם מוראה ונוצה, ובית הדשן והיינו המקום שנתנו שם תרומת הדשן בבוקר ובערב נאמר בה "וישמו אצל המזבח", וכתיב "לגבי מוראה ונוצה" והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", וכשהיא רבה כשיש הרבה כהנים באותה קרן שעסוקים בעולות, היתה נעשית בקרן מערבית דרומית שגם היא סמוכה לבית הדשן יותר משתי הקרנות האחרות, דבית הדשן היה במזרחו

של כבש ולדרומו של מזבח, בא וראה כוחם של כהנים, שהיא קלה ודבר קל אין נח לזורקו למרחוק, ופעמים כשהיא רבה במזרח ונעשית בקרן מערבית דרומית היו זורקים אותה למרחק יותר מל' אמה (לא כולל מקום האנשים), דתנן מי שזכה בתרומת הדשן נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח ופינה גחלים אילך ואילך, ונטל המחתה מן המעוכלות הפנימיות, ויורד לרצפה -סוף הכבש, ומחזיר פניו לצפון כלפי המזבח והולך למזרח הכבש כעשר אמות, ושם היה עורם את הגחלים על הרצפה במרחק ג' טפחים מן הכבש, ושם היו נותנים גם מוראה ונוצה, וגם דישון מזבח הפנימי והמנורה). שיטת רש"י שלא היה כבש קטן מהכבש לסובב אלא לצד מזרח, ולא לצד מערב.

דרך העליה והירידה מהמזבח - העליה למזבח היא בדרך ימין, ומקיפים את המזבח לצורכי עבודה או למתן דמי חטאת או לסידור המערכה או להפך אברים בצינורא, ויורדים במערבו של כבש שהוא דרך שמאל לעולים למזבח בעלייתם, חוץ מהנעשים בקרן מערבית דרומית למעלה, שהיו עולים ופונים לצד שמאל אף דבעינן דרך ימין, נסכים כדי שלא יתעשנו כשיקיף מעשן המערכה, ויין מעושן פסול, ועולת העוף שמוא תמות בעשן. ויורדים על העקב, ואמנם בברייתא מבואר שגם בנסכים היה מקיף את המזבח, לריו"ח היה מקיף ברגל למצוה בעלמא, ולא היה היין בידו. והא דאיתא בברייתא שהיו עולים דרך ימין ויורדים דרך ימין, צריך לשנות יורדים דרך שמאל, דאין לומר שימין הוא ימין דמזבח ושמאל הוא שמאל דגברא, דא"כ ליתני ימין וימין או שמאל ושמאל.

ס"ד: עשית חטאת העוף - היה מולק את ראשה ממול ערפה, ואינו מבדיל את הראש מן הגוף, אלא מולק סימן אחד, דכתיב "ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל", (ואם הבדיל פסול), ואוחז בראש ובגוף ומזה מדמה על קיר המזבח, דכתיב "והזה מדם החטאת" והיינו מגוף החטאת ולא בכלי או באצבע, והיה מזה על קיר המזבח התחתון -למטה מחוט הסיקרא שהוא אמה מתחת הסובב, ולא על קיר הכבש או ההיכל או האולם, ושיירי הדם היו מתמצים על היסוד ע"י שדוחק מקום המליקה למזבח, ואין למזבח אלא דמה, וכולה לכהנים. והמקור שהיה מזה על הקיר התחתון הוא מדכתיב "והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח" קיר שהשיירים שלו מתמצים ליסוד, ולא היו מזים למעלה וממצים למטה, דכתיב "ימצה" - ממילא, ולא כתיב "ימצה", (ואי לאו קרא הוה אמינא שאם בהמה שעולתה למטה חטאתה למעלה, כ"ש עוף שעולתו למעלה שחטאתו תהא למעלה).

סדר המליקה - לרב גוף העוף היה על כפו מבפנים והיה אוחז את כנפי העוף בשתי אצבעות, ושתי רגלים בשתי אצבעות, ומותח צווארה על האגודל, ומולק. ובברייתא איתא שהעוף היה מבחוץ על גב היד והעורף למעלה, ואוחז כנפיו בשתי אצבעות ושתי רגלים בשתי אצבעות ומותח צווארו על רוחב הפנימי של שתי אצבעותיו אצבע ואמה ומולק, וזהי מהעבודות הקשות שבמקדש (וכן קמיצה שצריך למחוק באגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה כדי שלא יהיה הקומץ מבורץ, וחפינה שעושה ביוה"כ).

עולת העוף

סדר עבודתה - היה עולה בכבש לפי שנעשית למעלה, ופונה לסובב עד שמגיע לקרן דרומית מזרחית לפי שהיא קרובה לבית הדשן, ושם היה מולק ראשה ממול ערפה (-העורף נמצא בגובה הראש [מאחורי הפנים], ומול העורף היינו למטה משם לצד הכנפים במקום הרואה את העורף) ומבדיל שני סימנים, וממצה את דמה על קיר המזבח, ונוטל את הראש, ומצמיד את מקום המליקה למזבח ודוחקו בקיר כדי שיתמזה הדם, ומקנחו במלח שהיה בראש המזבח, וזורקו לאש, והיה מסיר מהגוף את המזורה והיינו הזפק, ואת הנוצה עם העור שכנגד הזפק, ואת בני המעיים שהיו יוצאות עמם, והיה משליכם לבית הדשן, והיה משסע את העוף בין כנפיו אבל לא מבדילים לגמרי (ואם הבדיל כשר), והיה משסע ביד (ס"ה:) כדכתיב "ויסעסעו כשסע הגדי" ושם זה היה ביד, ומקנחו במלח, וזורקו ע"ג האישים.

מה מעכב בעבודה - מיצוי הדם הגוף והבדלת הסימנים מעכבים, אבל מיצוי דם הראש אינו מעכב, וכן אם לא הסיר את המזורה והנוצה ובני המעיים, או שלא ספג במלח, או ששינה אחרי מיצוי הדם, כשירה.

מחשבת פסול - מיצוי הדם או מליקה שלא לשמה (או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה) פוסלים בחטאת, ובעולה כשירה אלא שלא עלתה לבעלים לשם חובה. ואם חשב בזמן המליקה או המיצוי לאכול דבר שדרכו לאכול (- חטאת העוף) או להקטיר דבר שדרכו להקטיר (-עולת העוף), חוץ למקומו פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו פיגול ויש בו כרת, ובלבד שיקרב המתיר כמצוותו, והיינו שעשה את העבודה השניה בהכשר, או שבשני העבודות (מליקה ומיצוי) חשב מחשבת חוץ לזמנו, אבל אם היה בה עוד פסול, (ובחטאת אף מחשבת שלא לשמה פוסלת), או שבזית אחד חשב מחשבת חוץ לזמנו ובשני מחשבת חוץ למקומו, או איפכא, וכן בשני חצאי זיתים, אינו פיגול. ולרבי יהודה הולכים אחר המחשבה הראשונה.

מחשבת אכילה והקטרה בפסול כל אחד בחצי זית, אין מצטרפים לפסול.

ס"ה. הדברים שנלמדים מהפסוק של המליקה - "והקריבו" (שאפשר להתנדב רק עוף אחד, אע"ג דכתיב "והקריב מן התורים או מן בני היונה"), הכהן (לקבוע כהן למליקתו שלא ימלקנו זה, דלא נילף מקרבן בהמה שא"צ כהן אע"פ שצריך לשוחטו דווקא בצפון. ולר"ע א"צ פסוק לכהן שהרי זר אינו קרב לגבי מזבח, אלא בא לומר שהמליקה תהיה בגופו של כהן בצפורנו ולא בסכין), אל המזבח, ומלק (וכתיב הכהן, ללמד שהמליקה בלי סכין, דלא נילף משחיטה. ולומדים שהמליקה ממול עורף מדכתיב "ומלק" בחטאת העוף), את ראשו, והקטיר המזבחה (שהמליקה בראש המזבח כמו ההקטרה, ומדכתיב פעמיים והקטיר לומדים שיקטיר את הראש לעצמו ואת הגוף לעצמו, ומ"ומלק והקטיר" לומדים שמולק ומבדיל את הראש מהגוף, כמו שבהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו), ונמצה דמו (כולו מדלא כתיב "ונמצה מדמו"),

על קיר המזבח (ולא על קיר הכבש או ההיכל. ומדכתיב "והקטיר ונמצה דמו" לומדים שהמיצוי בקיר העליון, כמו שההקטרה בראש המזבח).

אם מיצה למטה מהסובב - לת"ק אפי' אמה מתחת הסובב כשירה, דס"ל שיכול לעשות את המערכה ע"ג הסובב וממילא המיצוי הוא סמוך למקום ההקטרה, ולרבי נחמיה וראב"י אינה נעשית אלא בראש המזבח.

מזירתו בנוצתה - לת"ק היינו שנוטל עמה את הנוצה, ולרבי יוסי בן חנן נוטלה עם קורקבנה (ונוצתה הוא לשון פרש ודבר מאוס), ודבי רבי ישמעאל תנא שבנוצתה היינו בנוצה שלה ולא יותר ממה שכנגד הזפק, ולכן חותך בסכין את העור שמסביב לזפק כמין ארובה ונוטל את הנוצה והעור שכנגד הזפק עם הזפק, אבל בלי קדירה העור נמשך אחריו ונוטל יותר.

חילוקים בין חטאת העוף לעולת העוף

ס"ה: לתנא דמתני' המבדיל בחטאת העוף פסלה. וברייא איתא אמר רבי אלעזר ברבי שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף - שאם הבדיל לא פסל.

לרב חסדא ת"ק סובר שמיצוי חטאת העוף מעכב, וממילא אי אמרת מבדיל נמצא שעשה חטאת כמו עולה, ותנן חטאת העוף שעשאה כמעשה עולה לשם חטאת פסולה, ולראב"ש מיצוי חטאת העוף אינו מעכב וא"כ הוא יכול להבדיל ולא למצות ולא עשאה כמו עולה, ותוספת ההבדלה אינה אלא חיתוך בשר בעלמא.

לרבא ת"ק סובר ששהיה בין סימן ראשון לסימן שני בעולת העוף אינו מעכב, דלא דמי לשחיטת בהמה, דבהמה בעיא ב' סימנים משום דלא נפקא חיותא בסימן אחד, וא"כ גם חיתוך הסימן השני הוא חלק מהשחיטה, אבל בעוף בסימן אחד פסקא חיותא, ובעולת העוף מצות הבדלה בעלמא הוא דאיכא עלה, אבל המליקה הסתיימה כבר בסימן הראשון, ולכן שהיה אינה פוסלת, וממילא אם שהה בחטאת שהרי א"א להבדיל בלא שהיה בין סימן לסימן, דבתחילה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר וכשמגיע לסימן חותכו ורוב בשר עימו, וחתית רוב בשר יש בה שיעור שהיה, נחשב שעשה כמעשה עולה ופסול, ולראב"ש שהיה מעכבת כמו בבהמה, ולכן אם הבדיל בחטאת ובהכרח עשה שהיה, אין כאן מעשה עולה, דבעולה ליכא שהיה, ומחתך בשר בעלמא הוא.

לאביי לכו"ע שהיה בעולה בסימן שני פוסלת, ונחלקו אם חיתוך רוב הבשר מעכב או לא, שלת"ק אינו מעכב, וממילא אם יבדיל נמצא שחתך ב' סימנים בלא שהיה ויש כאן מעשה עולה, ולראב"ש חיתוך רוב בשר מעכב, וכיון שחותכו אחרי סימן ראשון בהכרח הוא שוהה ואין כאן מעשה עולה. ולכתחילה לכו"ע צריך חיתוך רוב בשר אחרי חיתוך הסימן, כדתניא שחותך חוט השדרה ומפרקת (-עצם הצואר) בלא רוב בשר המקיף מסביב, שהרי מבואר בגמרא (חולין כ:): שאם נשברה מפרקת ורוב בשר עימה הויא נבילה ומטמא טומאת נבילה אפילו במפרקת, וממילא אם יחתך את רוב הבשר לפני חיתוך הסימן הוי כמותה ולא מועיל בה מליקה, ומליקת הסימנים זה הלכה למשה מסיני, וכשמגיע לושט או לקנה בחטאת חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו, ובעולה חותך שניים לרבנן או רוב שניים לראב"ש.

ס"ו. לרבי ירמיה דעת ראב"ש שמבדילים בחטאת העוף, והא דכתיב "לא יבדיל" היינו שא"צ

להבדיל, דהא כבר כתיב "והקריבו" לחלק בין חטאת העוף לעולת העוף, וממילא אם הבדיל זה לא נחשב שינוי. ואמנם הא דכתיב גבי בור "ולא יכסנו" אין הכונה שא"צ לכסות, שהרי אם לא כיסה כתיב "בעל הבור ישלם".

מיצה את דם הגוף ולא את דם הראש כשירה, דכתיב עולה" ואם מיצה דם הראש ולא דם הגוף פסולה, דכתיב "הוא" והכי מסתברא למילף, דרוב דמים בגוף שכיחי.

חטאת העוף

שינוי בחטאת העוף או בעולת העוף

חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת מליקה בסימן אחד והזאה ומיצוי, לשם חטאת, כשרה, ואם עשאה כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה עולה לשם חטאת (והיינו ששינה בהזאה שלא היזה כדן חטאת אלא מיצה כדן עולה, ואם שינה במליקה - שהבדיל, זה תלוי במחלוקת ת"ק וראב"ש ס"ה:), או כמעשה עולה לשם עולה, פסולה. ואם עשאה למעלה (והיינו שהיזה למעלה, דאילו מליקה כשירה בכל מקום במזבח), אפילו אם עשאה כמעשה חטאת לשם חטאת בכל אופן פסולה.

עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה כשירה. ואם עשאה כמעשה עולה לשם חטאת כשירה, אך לא עלתה לבעלים לשם חובה. ואם עשאה כמעשה חטאת, והיינו ששינה במליקה שלא הבדיל, בין אם עשאה לשם חטאת בין אם עשאה לשם עולה פסולה. ואם עשאה למטה בכל אופן פסולה.

ס"ו: טומאת בית הבליעה - בכל האופנים הנ"ל אינם מטמאים בבית הבליעה כדן נבלת עוף טהור, דאע"פ שנפסלו, מליקתם מטהרתם מידי נבילה.

מעילה בעוף ששינה בעשייתו

בכל האופנים הנ"ל יש בעוף מעילה, ואפילו בחטאת, שכיון שנפסלו ואין בהם שעת היתר לכהנים לא יצאו מידי מעילה, חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת שהיא כשרה ויש לה שעת היתר לכהנים, ושוב אין בה מעילה אפילו לזר.

עולת העוף שעשאה למטה, ועשאה כמעשה חטאת לשם חטאת, לרבי אליעזר מועלים בה שהרי היא עולה ואין לה שעת היתר לכהנים להוציאה ממעילתה, דאם חטאת שאין מועלין בה שהרי היא נאכלת לכהנים, מ"מ אם עשאה לשם עולה ופסלה מועלים בה, כ"ש שעולה שמועלים בה, שאם עשאה לשם חטאת מועלים בה, ואף שכאן עשאה לשם דבר שאין מועלים בה, כבר מצינו שקדשי קדשים ששחטם לשם קדשים קלים שאין בהם מעילה, מ"מ מועלים בהם. **ולרבי יהושע** אין מועלין בה, (והיינו ששינה במליקה, אבל היכא ששינה במיצוי אבל מלקה למעלה כמעשה עולה, אין מה שלא מיצה אלא היזה כדן חטאת משנה את דינה מדין עולה לדין חטאת, ולכן מועלין בה), שהרי עשאה לדבר שאין בה מעילה, שכיון שעשאה למטה כמעשה חטאת

לשם חטאת היא נעשית חטאת, ואין להוכיח מקדשי קדשים ששחטם בדרום לשם קדשים קלים שלמים, ששינה שמם ומעשיהם, דהתם שינה שמם לדבר שיש באימוריהם מעילה, וחטאת העוף כולה התר.

ס"ז: ואין להוכיח מאשם ששחטו בצפון לשם שלמים, שמועלים בו (לפני זריקה, דלאחר זריקה אין מעילה, שהרי הוא נאכל לכהנים, דשלא לשמו אינו פוסלו), אע"פ ששינה את שמו, דשאני התם שלא שינה את מקומו, משא"כ בעולה ששינה גם את מקומה. ואין להוכיח מאשם ששחטו בדרום לשם שלמים, שאע"פ ששינה את שמו ומקומו מועלים בו, דשאני התם שלא שינה את מעשיו, אבל בעולה שינה גם את מעשיה.

ואין להוכיח מאשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים, ששינה את שמו ומקומו ומעשיו ויש בו מעילה, דס"ל לרבי יהושע שעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמלק בה סימן אחד נעשית חטאת העוף לפני שחל עליה פסול עולה, ודבר זה לא שייך בקרבן אחר.

אמנם י"א שיש מ"ד שגם חטאת העוף שעשאה למעלה לשם עולה נעשית עולת העוף בסימן אחד, אבל רב אשי סובר שלא נעשית עולת העוף בסימן אחד, דכיון שמלק בה סימן אחד לשם עולה כבר נפסלה, משא"כ בעולת העוף שעשאה למטה כיון שהכשרה בשני סימונים לא נפסלה בסימן אחד, וממילא נעשית חטאת.

ס"ז: ואמנם היכא ששתי נשים יולדות, אחת כבר הקריבה עולה ואחת כבר הקריבה חטאת, ולקחו קן בעירוב והביאו אחת חטאת העוף ואחת עולת העוף, ועשה אחת למטה ואחת למעלה, אין להכשיר אחת מטעם שעולת העוף שנעשית למטה כמעשה חטאת לשם חטאת נעשית עולת העוף, כיון שאף אם זה חטאת זה לא של האשה שצריכה להביא חטאת. (ואם עשה שתיהן למעלה לשם עולה, יצאה זו שהביאה עולה, ואם עשה שתיהן למטה יצאה זו שהביאה חטאת). ולהלן ס"ח. מבואר בגמ' שאין כוונת רבי יהושע שזה עולה לשם חטאת, אלא כוונתו רק שאין בה מעילה.

דין טעות בעשית קינים

אם אשה אחת הביאה שתי עולות וחטאת, ואחת הביאה שתי חטאות ועולה, ועל קן אחד פירשו מה לעולה לאשה אחת, ומה לחטאת לשניה, ועל הקן השני לא פירשו כלום, ועל הקן השלישי פירשו רק מה לעולה ומה לחטאת ולא פירשו מה יהיה למי מהנשים. אם הכהן עשה את כולם למעלה, יצאו יד"ח ג' עולות, ואם הכהן עשה את כולם למטה, יצאו יד"ח ג' חטאות, ואם עשה חצי למעלה וחצי למטה, כשירה רק הקן הסתומה דאיירי שמכל קן הקריב אחד למעלה ואחד למטה, וביאו עוד קן ויתנו שאם רחל הקריבה עולה ולאה הקריבה חטאת, תהא עולה ללאה וחטאת לרחל, ואם חילוף חילוף.

ואם אשה נדרה להביא קן אם תלד זכר שנדר זה מחייבה להביא ב' עולות, וילדה זכר, צריכה להביא ב' קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה, והכהן עושה ג' למעלה ואחת למטה. ואם עשה ב' למעלה וב' למטה, צריכה להביא עוד אחת ולעשותה למעלה.

ואם ב' הקינים היו מב' מינים קן אחד תורים וקן אחד בני יונה, צריכה להביא עוד שתיים תור ובן יונה, כיון שאינה יודעת איזה מהם נפסל, ואין מביאים תור כנגד בן יונה או איפכא. ואם פירשה בשעת הנדר אם תביא תורים או בני יונה ואינה זוכרת מה פירשה, צריכה להביא עוד שלש אחד להשלים את מה שנפסל ועוד שתיים מהמין השני, ואם שני הקינים היו משני מינים, צריכה להביא עוד ארבע. ואם קבעה נדרה להביאו יחד עם חובתה, צריכה להביא עוד חמש שיקרבו למעלה, ואם שני הקינים היו משני מינים צריכה להביא עוד שש שלש תורים ושלש בני יונה. ואם נתנה אותם לכהן ואינה יודעת מה נתנה אם כולם תורים או בני יונה או שתי תורים ושתי בני יונה, ואין ידוע היכן עשאן הכהן למעלה או למטה או חצים למטה וחצים למעלה, צריכה להביא ארבע לנדרה ב' תורים וב' בני יונה, ושתיים לחובתה תור ובן יונה לעולה, ואחת לחטאת, ולבן עזאי צריכה להביא ב' חטאות דס"ל שצריכה להביא חטאת מהמין הראשון שקרב, ולכן צריכה להביא חטאת משני המינים.

ס"ח: ודבר זה דומה למה שאמרו על איל שכשהוא חי קולו אחד, וכשהוא מת קולו שבעה - מב' קרניו עושים ב' חצוצרות.

טומאת בית הבליעה במליקה פסולה

נבלת בהמה מטמאה במגע ובמשא, ואילו נבלת העוף אינה מטמאה אלא בבית הבליעה, והיינו את מי שאוכל אותה, וחטאת העוף שנמלקה מותרת באכילה כמו ששחיטה מתירה (בהמה חיה ועוף טהורים) לאכילה, ולהלן (ס"ח – ע) יבואר האם קרבן עוף שנמלק שלא כדין מטמא בבית הבליעה בנבלת העוף או לא.

אלו פסולי מליקה אינם מטמאים בבית הבליעה - פסולים שמלקו מליקתם פסולה ואינם מטמאים בבית הבליעה, שמליקתם מטהרתם, לפי שנפסל בקודש, והועילה מליקתם שאם עלו לא ירדו, מלק בשמאל (דכשר לעבודה ביוה"כ), או בליה (דכשר באברים ופדרים), או ששחט חולין בפנים אע"ג דבפנים אין שחיטה לעוף, או קדשים בחוץ אע"פ שלעוף קדשים אין שחיטה בשום מקום, וכל שפסולו בקודש שבא לעזרה בהכשר ונפסל והיינו לרבות קדשים שנשחטו בפנים, אינם מטמאים בבית הבליעה.

מכאן עד ע"ח אמר ר"ל הפיגול והנותר, הפירוש הוא מהמפרש על הדף.

ס"ח: אלו פסולי מליקה מטמאים בבית הבליעה - מלק בסכין (דאין זה מליקה דבעינן שתהא בעצמו של כהן, ואין זה שחיטה מפני שהוא מחליד או מפני שהוא דורס), או שמלק חולין בפנים או בחוץ, דלא שייכא מליקה לחולין בשום מקום, או שמלק קדשים בחוץ, או שהביא תורים שלא הגיע זמנם שעדיין לא הזהיבו והוי כמלק חולין, או שהביא בני יונה שעבר זמנם שהצהיבה הנוצה המזוהבת שסביב הצואר, או שיבשה גפה, או שנסמית עינה (דהוה ליה מחוסר אבר ו"הקריבהו נא לפחתך", ודווקא לענין דזקין שבעין אמרינן אין תמות וזכרות בעופות), או שנקטעה רגלה, וכל שלא היה פסולו בקודש, והיינו לאתויי חולין שנמלקו בחוץ, מטמאים בבית הבליעה.

זר שמלק-

לרב זר (וה"ה או אונן או ערל וכל הפסולים) שמלק מטמא בבית הבליעה, דאף שזר כשר לשחיטה,

שחיטה לאו עבודה היא, ומה שמצינו ששחיטת פרה פסולה בזר דכתיב "אלעזר" וכתוב "חוקה", שאני פרה שהיא קדשי בדק הבית וצריך בזה כהן כמו שמראות נגעים אינם עבודה וצריך דווקא כהן, ואין ללמוד מבמה שהזר כשר בה למליקה לכתחילה דאין כיהון בבמה, ונימא שכמו כן תטהר מליקת זר מידי נבילה, דבמה היא כחול לגבי מקדש. (ומה שמצינו שלומדים מבמה שיוצא אם עלה לא ירד, התם סמיך אקרא ד"וזאת תורת העולה").

ס"ט. לרבי יוחנן זר שמלק אינו מטמא בבית הבליעה, דילפינן מבמה, וכן מבואר בברייתא, עוד מבואר בברייתא שפיגול ונותר וטמא אין מטמאים בבית הבליעה.

דין אם עלה לא ירד במליקת או בקמיצת זר - זר שמלק ועלה העוף על המזבח לא ירד, אבל זר שקמץ והעלו את המנחה על המזבח תרד. ואף שלמ"ד אין מנחה בבמה, אין גם עופות בבמה, דמ"זבחים" ממעטים בין מנחה ובין עופות, (ולמ"ד יש מנחה בבמה, יש גם עופות בבמה), מ"מ אין כלי שרת מקדש מנחה בבמה וא"כ אף שזר אינו פוסל בבמה י"ל שבמקדש שנתקדשה בכלי שרת פוסל.

כתיב "וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה", מהא דכתיב טריפה לומדים דבעינן דומיא דטריפה, שאין זה (-מאורע הטריפות) דבר שמתיר את האיסור (-שום איסור שהיה בה מתחילה), למעט מליקה בפנים שכיון שמתירה את האיסור שבחייה לא היתה ראויה ליקרב לגבוה, אין מטמא בגדים בבית הבליעה. אבל מליקת חולין בפנים או קדשים בין בפנים בין בחוץ, מטמא בגדים בבית הבליעה, כיון שאין זה מתיר שום איסור. אבל שחיטת חולין בפנים, אין מטמא בגדים בבית הבליעה, דבעינן דומיא ד"טריפה" שיהיה שוה בפנים כבחוץ, אבל חולין אין שוה בפנים לבחוץ, וכן שחיטת קדשים בין בפנים בין בחוץ אין מטמא בגדים בבית הבליעה, דכתיב "זאת תורת העולה".

ס"ט: עוף שנמלק ונמצא טריפה-

לר"מ אינו מטמא בגדים בבית הבליעה, דאם נבלת בהמה שהיא חמורה שמטמאה במגע ומשא, שחיטתה מטהרתה מידי נבילה, כ"ש שנבלת עוף שהיא קלה שאין מטמאה במגע ומשא אלא באכילה ובבית הבליעה, דכתיב "לא יאכל לטמאה בה" – אין לי אלא האמור בה, ששחיטתו תטהר אותו מטומאתו, וילפינן בבנין אב שכמו ששחיטה שהיא מכשרת לאכילה מטהרת, כך מליקה מטהרת.

ולרבי יהודה מטמא בגדים בבית הבליעה, דאמרינן דיו, שכמו שבבהמה שחיטה מטהרת ולא מליקה, ה"ה בעוף, וה"ה שלדבריו בשחיטת חולין טריפה מטמא.

ולרבי יוסי דיה לנבלת העוף שתהא כנבלת בהמה, ששחיטתה מטהרתה ולא מליקתה.

ור"מ אף דאית ליה דיו, (דהא דיו הוא דאורייתא, דכתיב "ואביה ירק ירק בפניה" ק"ו לשכינה, ומכן לומדים שהתורה ניתנה להדרש בק"ו, ומזה שהמתינה ז' יום דכתיב "תסגר שבעת ימים" ולא י"ד, לומדים שאומרים דיו -שהכתוב מלמד שאינך רשאי להטיל על הגלמוד יותר מהמלמד), מ"מ ר"מ לומד מ"וזאת תורת

הבהמה והעוף" שכמו בבהמה דבר המכשיר לאכילה מטהר מידי נבילה, כך בעוף, (שהרי טומאת מגע ומשא יש רק לבהמה, וטומאת בגדים בבית הבליעה יש רק לעוף).

ורבי יהודה לומד מדכתיב "נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה" לרבות טריפה שנשחטה שהיא טמאה, (לרש"י הכונה שהיא מטמאה מחיים כשהיא טריפה אם תלש ואכל ממנה בשר, אפי' אינו אבר של בשר גידין ועצמות, וכיון דשם טריפה מביא לה טומאה מחיים, אין שחיטה מועלת בה, דאין שחיטה מתרת משום טריפה אלא משום נבילה), שהרי לגופה לא איצטריך, דאם היא חיה ועד שמתה היתה בחזקת חיה, הרי כשמתה היא בכלל נבילה, ואם טריפה אינה חיה (שנחלקו בזה בחולין מ"ב.) הרי היא בכלל נבילה כבר משעה שנטרפה. והא דכתיב "וחלב נבילה וחלב טריפה" שלומדים מזה שחלבם אינו מטמא, גם בזה י"ל שטריפה היא בכלל נבילה וכנ"ל, ומדכתיב "טריפה" לומדים שאיסור נבילה וטריפה חל על איסור חלב, וצריכא, דנבילה חמורה שהרי מטמאה, וטריפה חמורה שהרי איסורה מחיים.

ואין לומר שלומדים מ"וחלב טריפה" שחלב בהמה טמאה מטמא, דאין במינה טריפה, וה"ה עוף טמא. דעוף טמא רבי יהודה לומד מ"נבילה וטריפה לא יאכל" דהיינו מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה, ולמעט מי שאיסורו משום בל תאכל טמא, וא"כ גם חלב בהמה טמאה שמטמא אפשר ללמוד מ"וחלב נבילה" דהיינו מי שאיסורו הוא איסור נבילה, ולא מי שאיסורו איסור טומאה.

ע. ואין לומר שלומדים מ"טריפה" לרבות חלב חיה, דהו"א שכיון שחלבה ובשרה מותר, הו"א שאם מתה הוא טמא, קמ"ל טריפה. דיש לדחות שכמו שבטמאה שדין חלבה ובשרה שוה אינו מטמא, ה"ה בחיה, ועוד דהא כתיב "ואכול לא תאכלוהו" ולא איירי בחלב חיה שהוא מותר באכילה.

אביי רוצה לומר שלומדים מ"טריפה" שלא נאמר שכמו שטמאה שאסורה מחיים חלבה טמא, ה"ה טריפה שאסורה מחיים יהא חלבה טמא. והגמרא דוחה דא"כ אף טריפה האמור בנבלת עוף טהור י"ל דאיצטריך שלא נאמר שכמו שעוף טמא שאסור באכילה אינו מטמא, כך טריפה שאסורה באכילה אינה מטמאה. ועוד שהרי א"א ללמוד טריפה מטמאה, דשאני טמאה שלא היה לה שעת הכושר, ואף טריפה מבטן, הא איכא במינה שעת הכושר.

ורבי מאיר לומד מ"טריפה" למעט שבשחיטה בפנים אינו מטמא בבית הבליעה, ורבי יהודה לומד זאת מ"טריפה" אחרינא דכתיב גבי נבלת עוף טהור "וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבש בגדיו", ור"מ לומד מהטריפה האחר למעט נבלת עוף טמא דדרשין מי שיש במינו טריפה, ורבי יהודה ממעט נבלת עוף טמא מ"נבילה לא יאכל" דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכל נבילה, יצא זה שאין איסורו אלא משום בל תאכל טמא, ור"מ לומד מ"נבילה לא יאכל" ששיעור אכילה לטמא בבית הבליעה הוא כשיעור איסור אכילתו והיינו בכזית בכדי אכילת פרס, דאף דמדאפקיה בלשון אכילה אנו לומדים שהשיעור הוא כזית, מ"מ סד"א שכיון שטומאה זו היא חידוש שלא מצינו בתורה טומאה כזו שאינו מטמא

מבחוץ אלא בבית הבליעה, יטמא אף בשיעור של יותר מכדי אכילת פרס, קמ"ל.

טומאת חלב נבילה- כתיב "וחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה" לטהרו מלטמא משום נבילות, ויש להסתפק אי איירי בחלב בהמה טהורה כמו שבהמה טהורה שנשחטה אין בה טומאת נבילה, או דאיירי בטמאה, כמו שנבלת עוף טמא טהורה מטומאת בית הבליעה (אבל נבלת בהמה טמאה מטמאה כמו נבלת בהמה טהורה. ע.); קמ"ל "טריפה", לומר דאיירי בטהורה שהיא דבר שיש במינו טריפה, ולא בטמאה שאין במינה טריפה. ולא איירי בחיה שיש במינה טריפה, דכתיב "ואכול לא תאכלוהו" דאיירי במי שחלבה אסור ובשרה מותר, וחיה אף חלבה מותר.

ע: מלק ונמצאת טריפה מתי טהור לר"מ- לרבי יוחנן לא טיהר ר"מ במליקת טריפה אלא בתמימין דשייכא בהו מליקה, ולרבי אלעזר טיהר ר"מ אף בעלי מומין ואפי' אוזים ותרנגולים שאינם ראויים למזבח טהורים ע"י מליקה.

טומאת נבילה בעגלה ערופה- עגלה ערופה אינה מטמאה בטומאת נבילה, ד"כפרה" כתיב בה כקדשים, ואף חלבה טהור, ואם שחט את העגלה ערופה, השחיטה מטהרת מטמאת נבילה, ואם מתה חלבה טהור דכתיב "כל חלב" (וה"ה בחלב של שור הנסקל אף שהוא אסור בהנאה), ואף שירידת העגלה לנחל איתן אוסרתה בהנאה. ורבי ירמיה מסתפק מה הדין אם ערף עז על החלל במקום עגלה, אם כיון שאינה ממין עגלה שזו מין דקה וזו מין גסה אין העריפה מטהרת, או דכיון ששניהם מין בהמה העריפה מטהרת.

כל הזבחים

דיני תערובות

פרק זה נקרא בראשונים 'פרק התערובות', מפני שהוא עוסק בדינים רבים של תערובות, כגון קרבנות שנתערבו בבהמות החייבות מיתה או פסולות להקרבה או בחולין או בקרבנות אחרים, או שאבר מסוים או דם קרבן אחד נתערב באבר או דם של קרבנות אחרים. (פרק זה עוסק בתערובת של קרבנות בהמה, ואילו דיני תערובת קרבנות עופות נתבארו במסכת קינין). וכן נתבארו בפרק זה כמה דינים של ביטול ברוב, ואלו דברים אינם בטלים אפילו באלף, ודיני קבוע וכל דפריש, ואיסור נותן טעם.

כמה דינים החשובים לפרק זה:

א' מדכתיב "אחרי רבים להטות" לומדים דין ביטול ברוב. אמנם יש דברים שאינם בטלים מרוב, מחמת חשיבותם, או בגלל חומר הדבר שנתערב (כגון תרומה כלאים ועבודה זרה), או מסיבות אחרות (כגון מה שיי"א שאין איסורים מבטלים זה את זה, או שיטת רבי יהודה שמין במינו לא בטיל, או דמים שאינם מבטלים זה את זה), ולפעמים יש התרים מסוימים לשיטות מסוימות בתערובות אלו, כגון באופנים מסוימים לר"א היכא שאחד מהתערובת נפל לים הגדול, או כאשר אחד מהתערובת התערב בדברים נוספים (-ספק ספיקא).

ב' בשונה ממעשר שני וכדומה שניתן לחלל את הקדושה על מעות, קרבן א"א להעביר את הקדושה

לבהמה אחרת, כדכתיב "לא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב, ואם המיר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, אמנם קרבן שנפל בו מום ניתן לחלל את קדושתו, אמנם לאחר החילול הבעלים חייב להביא קרבן אחר מהמעות הללו, ואם נתערבו ב' בהמות ויש חילוק בשווים, צריך מספק להביא את הקרבן בשווי הגבוה.

ג' יש דברים שהביטול שלהם אינו תלוי ברוב ומיעוט, אלא הוא תלוי האם יש כאן טעם מהמיעוט (כגון בתערובת מאכל אסור במאכל מותר), או האם יש כאן 'שינוי מראה'.

ד' קרבנות שנתערבו (הבהמה כולה או אבר מאבריה או הדם שצריכים לזרוק ע"ג המזבח) דינם תלוי האם ניתן להקריב את הקרבן באופן שזה כשר להקרבה בשני סוגי הקרבנות, והאם כאשר זמן אכילת אחד הקרבנות קצר יותר מותר להקריבו באופן שיצטרך לאוכלו מספק כחומרת הקרבן השני (-הבאת קדשים לבית הפסול), והאם מותר להקריב או להזות על המזבח דבר שיש צד שהוא לא קרבן (ונחשיב את הדם כאילו הוא מים, ואת הבשר המוקטר כאילו הוא עצים) או לא, ובתערובת דם מלבד שצריך לברר באופן שיש חילוק בדיני הזריקה (מקום הזריקה ומיקום הזריקה), צריך לברר האם כאשר שני דמים נבללו זה בזה, כאשר הוא זורק מהתערובת הוא זורק ודאי מזם שני הקרבנות (יש בילה), והאם יש שיעור להזאה והוא הזה כשיעור.

זבחים שנתערבו

להלן יבואר מה הדין בזבחים שנתערבו בבהמות החייבות מיתה, או פסולות להקרבה, או בחולין תמימים, או בקרבנות אחרים, ואח"כ יבואר למה אין בזה דין ביטול ברוב.

זבחים שנתערבו בחייבי מיתה- זבחים שנתערבו בחטאות שדינם למות, או בשור הנסקל, אפי' אם האסורה היא אחת מרבוא, כולם ימותו, (ואף דכבר תנא שיין נסך ועבודת כוכבים אוסרים בכל שהם, קמ"ל הכא שלמרות שיש בזה הפסד לגבוה כולם אסורות, והתם קמ"ל שלא רק לקדשים זה נאסר משום דמאיס, אלא גם להדיוט אין איסורי הנאה בטלים ברוב. ע"ב.).

ע"א. זבחים שנתערבו בפסולים להקרבה- זבחים שנתערבו בשור שנעבדה בו עבירה, או בשור שהמית אדם על פי עד אחד, או על פי הבעלים (שהוא פטור מסקילה משום דמודה בקנס פטור), או ברובע או בנרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים שאינו נסקל, או במוקצה שהקצהו לצורך עבודת כוכבים ולא הקריבו, או בנעבד שעשאו עבודת כוכבים והשתחוה לו, או באתנן או במחיר כלב, או בכלאים או בטריפה (עיין לקמן ע"ד: מנין לנו שיש כאן טריפה), או ביוצא דופן, כולם פסולות למזבח, דאין לומר שימותו שהרי הם מותרים להדיוט לולא שמעורב בהם זבח, וא"א להקריבם כיון שהם פסולים להקרבה, והם אסורים להדיוט מחמת הזבח המעורב בהם, דכל האסורים לגבי מזבח אוסרים בכל שהן, אע"פ שאינם אסורות בהנאה, וירעו עד שיסתאבו וימכרו אבל תם א"א לחללו, ויביא בדמי הבהמה היקרה ביותר קרבן מהמין שנתערב דשמא הזבח הוא היפה, ויאמר כל מקום שהוא הזבח יהא מחולל על מעות הללו.

ע"א: זבחים שנתערבו בחולין תמימים או אחד באחד או זבח אחד בהרבה חולין, ימכרו כל החולין לאלו הצריכים להביא קרבן מאותו המין, ונמצא שכולם קדושים ממין אחד אלא שאין ידוע מה של מי שהרי הזבח הראשון שם בעליו עליו, ויקריב הכהן כל קרבן לשם בעליו.

זבחים שנתערבו בזבחים, אם נתערבו באותו סוג זבח של אדם אחר, יקריב כל אחד לשם מי שזה שלו -שיאמר הרי הוא לשם בעליו ולא יזכיר עליו שם אדם. ומבואר להלן (ע"ד:) דאיירי בקרבן נשים, אבל קרבן אנשים לא, משום דבעינן סמיכה ע"י הבעלים, ואין ידוע מי הבעלים.

ואם נתערבו בסוג זבח אחר שאין מתן דמם ואימוריהם שוה, ירעו עד שיסתאבו (וימכרו), ויביא מהמעות שתי קרבנות לפי היקרה שבהם, ויפסיד את ההפרש. ואם נתערבו בבכור ומעשר בהמה, שאין תפוסים דמיהם בקדושה, וא"א להקריבם כיון שהקרבנם שונה, ירעו עד שיסתאבו, ויחלל את הזבח על מעות לפי השווי היקר, והבהמות יאכלו כבכור ומעשר בעלי מומין, שלא ישחטו באיטליז, ולא ימכרו באיטליז, ולא ישקלו בליטרא, ואף שע"ז ההקדש מפסיד משווים, מ"מ משום פסידא דידיה לא מזלזלינן בבכור ומעשר, נהי דאי לא הוה מערב דליכא זילותא אלא בדידיה מזלזלינן ביה משום דרווחא נמי דידיה הוא, אבל באחריני משום איהו לא מזלזלינן.

בכל הקרבנות שייך תערובת, חוץ מחטאת ואשם שזה זכר וזה נקיבה, ואף דאיכא שעיר נשיא שגם הוא זכר, מ"מ הוא ניכר שיש לו שיער, ואילו לאשם יש צמור מפני שהוא איל, אבל בחטאת שנתערבה בעולה, כן שייך תערובת בחטאת של נשיא. ופסח ואשם אף שזה בן שנה וזה בן ב' שנים, מ"מ שייך תערובת באשם נזיר או מצורע שהם בני שנה, או ששייך טעות גם בבן שנה ובן שנתיים. (ע"ה:).

למה בהמה אסורה לא בטלה ברוב, ודין דבר שבמנין לא בטל

בכדי לבאר את הדין הנ"ל שבזבחים שנתערבו אין ביטול ברוב, הגמרא מביאה את כללי ביטול ברוב, אלו דברים לא בטלים בגלל חשיבותם שהם 'דבר שבמנין' (האם צריך דבר שאינו נמכר אלא במנין, או שגם דבר שלפעמים נמכר שלא במנין אינו בטל), ומתי אומרים 'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי'.

ע"ב חבילי תלתן (תבלין חשוב, שאף טעם העץ שוה לפרי) של כלאי הכרם שדינם בשריפה דכתיב "פן תקדש" – תוקד אש, שנתערבו באחרות, לר"מ כולם ידלקו, דדבר שדרכו לימנות אינו בטל, ולחכמים יעלו באחד ומאתים, דתרומה עולה באחד ומאה, וערלה וכלאי הכרם שאיסורם כפול שהם אסורים גם בהנאה, כפל את העליה, ורק ו' דברים שהם גדולים ודמיהם יקרים וחשובים במינם אינם בטלים, והם אגוזי פרך ורימוני באדן, וחביות סתומות, וחלפי תרדין, וקולחי כרוב, ודלעת יוונית, ור"ע מוסיף ככרות של בעל הבית, ודברים אלו אינם בטלים כשהם ערלה או כשהם כלאי הכרם.

שיטת רבי יוחנן שלר"מ רק דבר שאינו נמכר אלא במנין ואין מי שמוסיף אחד או מוכר בלא מנין אינו בטל לר"מ, ושיטת ר"ל שכל דבר שנמכר במנין - שיש בני אדם המקפידים במנינו ומוכרים אותו במנין, אפ"י שיש בני אדם שמוכרים אותו גם שלא במנין ואינם מקפידים להוסיף אחד או למכור הכל יחד, אינו בטל.

לריש לקיש ניחא למה הבהמה האסורה לא בטילה ברוב, אבל לרבי יוחנן צ"ב למה הבהמה האסורה לא בטלה ברוב דהא כתיב "אחרי רבים להטות".

ע"ג. הגמ' מיישבת שרבי יוחנן סובר שהתנא של המשנה סובר כמו התנא דלהלן שסובר שהקציעות

אינם בטלות, דס"ל שכל דבר שלפעמים נמכר במנין אינו בטל אפילו בדרבנן וכ"ש בדאורייתא. או שלרבי יוחנן בעלי חיים חשיב ולא בטלי לכו"ע.

ליטרא קציעות תרומה שדרסם על קציעות חולין על פי (-דווקא נקט, שנראית לעינים, ואין התחתונות בכלל הספק) עיגול או חבית או כוורת, ואינו יודע באיזה עיגול או חבית או כוורת דרסם, נחלקו בדין זה ר"מ ורבי יהודה בשיטת רבי אליעזר ורבי יהושע, לר"מ שיטת רבי אליעזר שרואים את העליונות כאילו הם פרודות, והתחתונות מצטרפות לבטל את התרומה, ולרבי יהושע רק אם יש שם מאה פיות כלים נוספים העליונות מתבטלות באחד ומאה, מפני שרק הם בכלל הספק, ואלו שבשוליים מותרים בכל גוונא. ולרבי יהודה שיטת רבי אליעזר שרק אם יש שם מאה פיות כלים נוספים העליונות מתבטלות באחד ומאה, ואלו שבשוליים מותרים בכל גוונא, ולרבי יהושע אפ"י בשלש מאות פיות כלים אינה בטילה דכל שדרכו לימנות לא בטיל. ואם הליטרא תרומה נפלה לתוך העיגול ואינו יודע לאיזה מקום נפלה, לכו"ע בטילה דליתא לאיסורא בעיניה, כיון שנדרס ונדבק באחרות מכל הצדדים.

ע"ג: הגמרא שואלת **למה לא אומרים בבהמות שנתערבו כל דפריש מרובא פריש**, והגמרא אומרת דהיכא שמוציא אחת מהבהמות לא שייך כל דפריש, כיון דהוי קבוע, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי דכתיב "וארב לו" פרט לזורק אבן לגו, ואמנם מעיקר הדין היה אפשר לגרום לבהמות שיזוזו ולומר כל דפריש מרובא פריש, אלא שיש לגזור שמא יקחו מהבהמות באופן ששייך קבוע -שמא יקח מהבהמות באופן שלא נייד. אבל אין לגזור שמא יקריבו ביחד רוב מהבהמות, כיון שכבר הותרו מדין כל דפריש. ואין לגזור שיקחו רוב מהבהמות יחד, כיון שזה לא שייך דא"א לצמצם כיון שצריך לרדוף ולהשיג כל אחת.

רבא אומר שאחרי שרבנן אמרו שלא להקריב מהתערובת, **אף בדיעבד אינו מרצה** דאידיחי ליה מדרבנן. והגמ' אומרת שזה נכון למ"ד בעלי חיים נדחים, אבל למ"ד בעלי חיים אינם נדחים כשר בדיעבד, וכדמצינו שחטאת ועולה (של עופות שאין להם תקנה ברעייה משום שאין פדיון לעוף) שנתערבו, אפ"י אחת בריבוא, ימותו כולם, ומ"מ אם הכהן הקריבם בלי להמלך, אם הקריב כולם למעלה או כולם למטה חצי מהם כשרות, ואם הקריב אחת למטה ואחת למטה שניהם פסולות, ד"ל שהקריב את החטאת למעלה ואת העולה למטה. ולחנן המצרי דאמר שבשעיר הנעשה בפנים אפילו דם בכוס שכבר נשחט, אם מת שעיר המשתלה מביא חבירו מן השוק ומזווג לו ולא אמרינן שהדם נדחה במיתת חבירו ויצטרך להביא שנים חדשים ולעשות גורל, אף אחר שחיטה אין דיחוי, וכדבריו סובר ר"א.

מתי תולים שנאבד האיסור

ע"ד. טבעת של עבודה זרה (-שנתקשטה בה עבודת כוכבים) שנתערבה במאה טבעות של היתר, ו**נפלה אחת מהם לים הגדול**, לרב הותרו כולם, דתולים שנפלה הטבעת של האיסור, הגמ' מוכיחה מדין זבחים שנתערבו שאם מות אחת לא תולים שמת

האיסור. והגמ' מעמידה את רב כשיטת רבי אליעזר שסובר שתולים שמת האיסור, ואמנם אף רבי אליעזר לא התיר אלא להקריב שתיים יחד שודאי אחד מהם מותר, וממילא אף לרב אינו מותר להנות אלא משתי טבעות יחד -למכור את הטבעות שנים שנים.

ולהלן (ע"ד:) הגמ' מביאה שריש לקיש מתיר חביות סתומות שנתערבה בהם חבית תרומה שזה אחד מששה דברים שאינם בטלים, אם נפלה אחת מהם לים המלח, מפני שתולים שהאיסור הוא זה שנפל. והגמ' אומרת שהחידוש שם הוא שאפ"י בתרומה שיש לה מתירין שיכול למכור הכל לכהנים מותר, ולא רק בעבודת כוכבים שאין לה מתירים. והחידוש בדברי רב הוא שאפ"י בטבעת שאין נפילתה ניכרת מותר, ולא רק בחבית שנפילתה ניכרת ולא יבואו להתיר בלא נפילת אחת לים. ורבה סובר שלא התיר ריש לקיש אלא בחבית שנפילתה ניכרת, אבל בתאנה שהיא קטנה ואין חסרונה ניכר לא, ולרב יוסף אף בתאנה התיר ריש לקיש, דכנפילתה כך עלייתה -כשם שנפילתה נחשבת בעינן לאסור את אלו, כך כשעלתה מתוכם זה נחשב בשביל להתיר.

עוד איתא התם שלרבי אלעזר אם נתערבה חבית של תרומה במאה חביות של חולין שהם סתומות ואינם בטלות, אם **נפתחה אחת מהם** בלא כוונה, שאז כבר יש לה ביטול, נוטל ממנה כדי דימוע אחד ממאה ואחת, ומותר לשתות את כולה, והשאר אסורות עד שיפתחו, אבל לפתוח לכתחילה אסור.

ואמר רבי אושעיא שאם נתערבה חבית תרומה במאה וחמישים של חולין, ונפתחו מאה חביות, החביות הפתוחות מותרות אם נטל מהם כדי דימוע, אבל הסגורות אסורות, ולא תולים שהאיסור נמצא עם הרוב שנפתחו.

האם אחד מהתערובת אוסר תערובת אחרת

טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה במאה טבעות של התר, ופרשו ארבעים למקום אחד ושישים למקום אחר, שיטת רב שאם פרשה טבעת אחת בין מהשישים בין מהארבעים ונתערבה בטבעות אחרות אינה אוסרת, דאמרינן שהאיסור נמצא עם הרוב, וכן אם פרשו הארבעים למקום אחר ונתערבו בשאר טבעות אינם אוסרות, (אבל אם לא נתערבו באחרות אסורות לעולם, דאפילו רבי אליעזר שאמר שתולים את האיסור בדבר שאבד, היינו כגון שנפלה אחת לים הגדול, אבל אין לתלות את האיסור בשישים ולהתיר את הארבעים, דאין ביטול ברוב לעבודת כוכבים). אבל אם פרשו השישים למקום אחר ונתערבו בשאר טבעות הם אוסרות. ושיטת שמואל שעבודת כוכבים אוסרת ספיקה וספק ספיקה עד סוף העולם.

והא דתנן **שאם נפלה כוס של עבודת כוכבים לאוצר מלא כוסות** כולם אסורות, ואם נפלה כוס מהתערובת לתוך רבוא כוסות אחרות ומרבוא לרבוא, הם מותרות. לשמואל צ"ל שברייתא זו כר"ש וכדלהלן שר"ש מתיר את התערובת השניה, אמנם ר"ש מתיר אפ"י בעבודת כוכבים, ושמואל סובר כמותו רק בשאר איסורים אבל עבודה זרה אסורה אפילו בספק ספיקא. או דנימא דס"ל לשמואל

כרבי אליעזר שאמר שתנור שהוסק בעצי אשירה, תנור חדש יותץ, ישן יוצן, ואם אפה בו את הפת אסורה בהנאה, ואם נתערבה באחרות ואחרות באחרות דהוי ספק ספיקא כולם אסורות, ולר"א יוליך הנאה לים המלח, ומדבעי פדיון מבואר שספק ספיקא בע"ז אסור. ובאופן אחר מפרש רש"י שר"ש דלהלן סובר כר"א, דאמר מריבוא לג' וכו', ותרצינא מאי שלשה דקתני תרי והוא, ועל זה אומרת הגמרא אי בעית אימא ג' דוקא, ודקאמרינן תיסקי בתרי סבר לה כר' אלעזר דאמר לא התיר ר"א אלא שנים שנים, הלכך בעינא דלהוו ד' דלישקלינהו שנים שנים. וראשון ישר בעיני.

רימוני באדן שהם מששת הדברים שאינם בטלים אוסרים בכל שהוא, שיטת רבי יהודה שגם אם נפל מהתערובת הראשונה לרבוא ומרובא לרובא אסורים. ולר"ש אפי' נפל מהתערובת הראשונה לשלשה רימונים של התר (והיינו שניים חוץ מהאיסור), ומשלשה למקום אחר, מותרים אף ג' האמצעיים, דספק ספיקא בטיל. ועיין בקטע הקודם בדברי רש"י.

ע"ד: איך שייך שטריפה תתערב באחרות, והרי אם לא ניכר שהיא טריפה מונלן שהיא טריפה- לרבי ינאי איירי שנקובת הקוץ שאינה נקובה לחלל והיא כשירה, נתערבה בדרוסת הזאב שהיא טריפה מפני שהאוס שורפה, (והתירוצים דלהלן סוברים שאפשר להכיר ביניהם, מפני שחור מקוץ הוא עגול, ושל זאב הוא משוך שהצפור קורע ויורד).

ולריש לקיש איירי שנתערב בנפולה מן הגג ואינה יכולה לעמוד, שהיא ספק טריפה, ואם שחטה קודם ששהתה מעת לעת טריפה משום ריסקי אברים, אפילו אם בדקה ולא מצא בה שום סימן טריפות, ואם שהתה מעת לעת ושחטה צריכה בדיקה מכל סימני טריפות, וכיון דאיתחזק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום "הקריבהו נא לפחתך", דס"ל שאפי' עמדה צריך המתנה מעת לעת, ואם הלכה צריכה בדיקה, (והמ"ד האחרים סוברים שאם עמדה א"צ להמתין מעת לעת, ואם הלכה א"צ לבדוקה).

ולרבי ירמיה איירי בשנתערב ולד טריפה, וכשיטת רבי אליעזר שולד טריפה פסול למזבח.

ע"ה. איזה מתנות יתן בקרבנות שנתערבו- קרבנות יחיד שנתערבו, או קרבנות ציבור שנתערבו כגון שעיר נשיא בשעיר הרגלים או עולה בעולה, או שנתערב של יחיד בשל ציבור, לת"ק נותן ד' מתנות מכל קרבן, ואם נתן מתנה אחת מכל אחד יצא, דכל הניתנים על מזבח החיצון שנתנם במתנה אחת כיפר, ואם נתן שתי מתנות שהם ארבע ארבע מכולם יצא, אמנם כל זה שנתערבו הכוסות, אבל אם נבללו הדמים זה בזה נותן ד' מתנות לכולם יחד, דקסבר יש בילה, (ולא קשה כאן מי יסמוך כיון שאין ידוע מי הבעלים, שהרי נתערבו אחר סמיכה), ואם נתן מתנה אחת לכולם יצא. ושיטת רבי שרק אם יש במתנה שיעור לכל אחד מהקרבנות יצא. הגמ' שואלת שהרי רבי מביא את דברי רבי אליעזר שסובר לקמן פ. שצלוחית של מי חטאת המוקדשים שנפל לתוכה מים אחרים כל שהוא יזה שתי הזאות, דס"ל אין שיעור להזאה, דאם צריך שיעור אע"פ שיש בילה וודאי יש כאן הזאה גם מהמים הכשרים, ומצטרפים מה שבראשונה ומה שבשניה, מי אמר שיש כאן שיעור הזאה, (ואף אם מעורב בזה חצי דם פסול כשר), והגמ' מתרצת שרבי לא סובר כמותו, או שאף שלהזאה אין שיעור, למתן

דמים יש שיעור שצריך שיראה הדם לשני רוחות קרן המזבח.

ע"ה: דין בכור ותמורת בכור- בכור לב"ש בזמן הזה אע"פ שנפל בו מום אינו נאכל לנדה, ואינו נפדה לצאת לחולין ולחול קדושה על המעות, ואינו נשקל בליטרא אם הכהן מוכר את בשרו. ותמורת בכור דינה כבכור, כדאיתא בברייתא שכבור ומעשר שנפל בהם מום עושים תמורתה, ותמורתן כיצא בהן.

ואם הקדיש הכהן את הבכור לבדק הבית אחר שנפל בו מום, הגמרא מסתפקת אם עדיף רווח ההקדש וישקול בליטרא כדי לצמצם מכירתו וירבו דמיו, שהרי כיון שהתפיסו לבדק הבית הנאתו להקדש ולא לכהן, או שעדיף לא לגרום זילותא לבכור. ורבי יוסי בר אבין אר שזה דומה למי שבא לפדות בכור שהוקדש לבדש הבית להוציאו לחולין ולהתירו בגיזה ועבודה. והגמרא דוחה דרחמנא אמר "לא תפדה", אבל לשקול בליטרא אין כאן עבירה על דברי תורה. ומסקנת הגמרא שאסור לשוקלו בליטרא, דלא הקנה אלא מה שיש לו, וכיון שאצלו לא הותר לשקול בליטרא, אינו יכול להקנות לבדק הבית עודף דמי צמצום משקל הליטרא, ואין לפדותו כדי להתירו בגיזה ובעבודה ויהיה רווח להקדש, דרחמנא אמר "לא תפדה".

דין אשם שנתערב בשלמים,

והבאת קדשים לבית הפסול

אשם שנתערב בשלמים לר"ש שניהם ישחטו בצפון, ויאכלו לפי החמור שבהם והיינו אשם שנאכל בעזרה לזכרי כהונה ליום ולילה, אבל לחכמים אין מביאים קדשים לבית הפסול שמא יבוא לידי נותר, אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו. אמנם אם נתערבו חתיכות בחתיכות, קדשי קדשים בקדשים קלים, או הנאכלות ליום ולילה בחתיכות הנאכלות לשני ימים ולילה, אף לחכמים יאכלו כחמור שבהם, כיון דליכא תקנתא אחרית.

האם ר"ש מתיר לכתחילה להביא קדשים לבית הפסול- איתא בברייתא שאין לוקחים תרומה בדמי שביעית, מפני שממעט באכילת התרומה ומביאה לידי איסור אכילה, דצריך לבער שביעית מן העולם קודם שתכלה לחיה שבשדה, ותרומה זו היא מתבואת שאר שני שבוע וזמן אכילתה לעולם, דאילו שביעית אינה בת תרומות ומעשרות.

רבא רצה לומר שזה נכון גם לר"ש, דלא התיר ר"ש אלא כשכבר נתערבו, אבל לערב לכתחילה לא. אמנם אביי מוכיח שר"ש מתיר אפי' לכתחילה, ממה שמצינו שר"ש מתיר לקנות תרומה בכסף מעשר מפני שממעט באכילתה, (ות"ק אוסר מפני שממעט במקום אכילתה דמעכשיו אין לאוכלה אלא בירושלים).

ע"ו. וממה שמצינו שר"ש מתיר לערב תבלינים

של חולין ושל תרומה בקדשים, אף שממעט באכילת התרומה, אין ראייה שר"ש מתיר לכתחילה, ד"ל דשאני תבלין שחיוב התרומה שלו הוא מדרבנן. (עוד מצינו שם בברייתא שמותר לאכול קדשים צלויים שלוקים ומבושלים, דאמר קרא "לך נתתם למשחה" – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים).

רב יוסף שאל למה לא מביאים ראייה ממה שר"ש **מתיר לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה,** (ות"ק אוסר כדי שלא יביאו קדשים לבית הפסול), ואין לומר דאיירי בתרומת ירק דרבנן, דא"כ ליתני שנתערב ירק של תרומה בשמן של שביעית אבל שמן חייב בתרומה מדאורייתא. ואין לומר דאיירי שכבר נתערב שמן בירק, דא"כ מאי טעמייהו דרבנן שאוסרים, שאף שבאשם שנתערב בשלמים חכמים אוסרים להקריב אף שכבר נתערב, שאני התם שיש תקנה ברעיה, אבל כאן אין תקנה. ורבינא מקשה שגם כאן יש תקנה שיסחוט את השמן, ורב יוסף עונה שע"י הסחיטה יש הפסד לפירות שביעית ורחמנא אמר "לאכלה" ולא להפסד, ואם לא יסחט היטב הרי עדיין נשאר שמן.

אביי מקשה על רבא ממה שמצינו **שמצורע ספק מוסגר ספק מוחלט מביא למחרת** ביום השמיני **אשם ולוג** ואומר שאם הוא מוחלט הרי זה אשמו ולוגו, ואם אינו מוחלט זה שלמי נדבה, (ולא יביאו לאשם תלוי לכפר על ספק עבירה שבידו, וכו"א דאמר (כריתות כ"ה) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, שאין לך אדם שאינו עומד בספק חטא, ועי"ז אינו מביא קדשים לבית הפסול כיון שזמן כל האשמות שוה, דאשם מצורע בא מן הכבשים בני שנה, ואשם תלוי בא מן האילים בני ב' שנים), ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות כחומר אשם, וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כחומר שלמים, ונאכל ליום ולילה. ומבואר שמותר לכתחילה להביא קדשים דאורייתא לבית הפסול שהרי שלמים נאכלים לשני ימים ולילה. והגמ' דוחה דשאני הכא שמותר, כדי לתקן את הגברא. ומטעם זה ג"כ אף שבעלמא לר"ש אין מתנדבים שמן, כאן מותר.

ע"ו: מה יעשה בלוג שמן- מביא לוג שמן ואומר

שאם לא נתחייב קרבן מצורע יהא לנדבה, דאיתא לקמן צ"א שמתנדבים שמן בפני עצמו, ויקמוץ מהשמן שמא הוא נדבה וצריך לקומצו ולהקטיר את הקומץ, והשיריים נאכלים, ויזה שבע פעמים (שמא הוא מצורע), וימלא את השמן שחסר, שאף שלוג חסר פסול, לוג שמן שהתחסר לפני היציקה ימלאנו, ויקטיר את הקומץ שמא הוא נדבה לפני ההזאות, לשם עצים, וכדאמר ר"א שאין האיסור אלא כשמקטיר לריח ניחוח, שאם יקטיר לשם הקטרה שיריו אסורים (דכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו). וכתב רש"י שאומר שאם הוא מצורע דאין הקטרת הקומץ הקטרה דהא לאו נדבה הוא, א"כ ההזאה היא כדן, דאין זה שיריים, ואם אינו מצורע והקטרת הקומץ היא הקטרה ויש ממנו לאישים ואלו שיריים הם והם באיסור בל תקטירו, הרי הזאות האלו כאילו הם מים, שהרי רשאי להעלות שירי מנחה על המזבח.

ולא יקטיר אחרי ההזאה, שהרי אין מקטירים קומץ היכא שהשיריים חסרו בין הקמיצה להקטרה דכתיב "מן המנחה" פרט לשחסרה.

וכיון שצריך לאכול את השיריים, ואת השמן שהוסיף אחרי ההזאה והקמיצה יפדה בתוך העזרה, שהרי א"א לאוכלו כיון שלא קמץ עליו, ולהוציאו א"א שהרי הוא נפסל ביוצא, ואין בזה איסור הכנסת חולין לעזרה, כיון שלא הכניסו כשהוא חולין אלא נעשה חולין ע"י הפדיון.

דין תערובת באברי קרבנות

ע"ז. איברי חטאת שנתערבו באברי עולה, לרבי

אליעזר יתן הכל למעלה על המזבח, ורואים את בשר החטאת שהוא בבל תקטירו כאילו הוא עצים - שלא יכוון להקטרה, שהרי אסור להקטירו, דכתיב "לא תקטירו (שמזה דורשים שכל שממנו לאישים הרי הוא בבל תקטירו) ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח", לריח ניחוח אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים, ומהא דכתיב ברישא דקרא "קרבן ראשית תקריבו אותם לד' " דקאי אשאור ודבש, להביא שתי הלחם מן השאור שהיא ראשית לכל המנחות, וביכורים מן הדבש, "ואל המזבח לא יעלו" אבל אתה מעלה לשם עצים, לומד רבי אליעזר שדווקא זה אסור להעלותו גם לכבש, אבל דבר אחר רק למזבח אסור להעלותו אבל לכבש מותר. **ולחכמים** תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה, דכתיב "אותם" ללמד שדברים אחרים אף לשם עצים אסור להעלות, וכן רבנן לומדים מ"אותם" מה שלמד רבי אליעזר.

רבי יהודה (חולק על העמדת המחלוקת של תנא דמתני' ו)סובר שלכו"ע באברי חטאת שנתערבו בעולה יקרבו, ואם נתערבו באברים של רובע ונרבע לכו"ע לא יקרבו, כיון דלא חזו, והמחלוקת היא היכא שנתערבו **אברי עולה תמימה באברי עולה בעלת מום**, שלרבי אליעזר יקרבו וכאילו הם עצים, דאף שגם בעלת מום לא חזי, (וליכא למימר דאיירי בדוקין שבעין וכר"ע דס"ל שאם עלו לא ירדו, שהרי גם לר"ע אין להעלותם לכתחילה, ואם כבר עלו מותר להעלותם גם אם לא נתערבו), מ"מ לומדים מדכתיב "מום במ לא ירצו" שדווקא בעינייהו לא ירצו, אבל בתערובת ירצו, ומה שאמר רבי אליעזר רואה אני אף שיש דרשה, היינו לדבריהם דרבנן שלא דורשים מ"מ נקריבם כעצים כמו בשר חטאת שנתערב בעולה, ורבנן סוברים שבעלי מומין מאיסי משא"כ עולה וחטאת. ומ"מום במ לא ירצו" לומדים חכמים שאם עבר המום ירצו, (ורבי אליעזר לומד דין זה מדכתיב בהם ולא במ, ולרבנן אין כזו דרשה).

ע"ז. אברים של תמימין שנתערבו באברים של

בעלי מומין, לרבי אליעזר כל אבר שקרב אחד ממנו מותר להקריב את השאר, מפני שתולים בו את האיסור, וסובר רבי אלעזר שלא התיר רבי אליעזר אלא להקריב שתים שתיים, אבל אחד אחד לא. ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מזוג אחד, יצא לבית השריפה מפני שלא תולים את האיסור במה שכבר קרב.

דין דם קרבן שנתערב

דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם כשר, ואמר רבי יוחנן דהיינו שהמים נפלו לתוך הדם, אבל אם נפל הדם לתוך המים ראשון ראשון בטל. ולענין כיסוי גם בנפל הדם לתוך המים חייב בכיסוי, לפי שאין דיחוי במצוות, שאע"פ שהטיפה הראשונה שנפלה למים ולא היה מראה ניכר נדחתה, כשנפלה הטיפה השניה היא חוזרת וניעורה להצטרף עימה, וכאשר נפל דם עד שהפכו מים למראה דם חוזר ונראה לכיסוי, ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה, דלא שייך דחוי אלא בדבר קדושה.

דם שנתערב ביין שהוא אדום ואין המראה ניכר בו, רואים אותו כאילו הוא מים ואומדים שאם דם שנתערב היה ניכר במים הוא כשר לזריקה.

דם שנתערב בדם בהמה או חיה של חולין, לת"ק רואים אותו של חולין כאילו הוא מים ואומדים אם דם שנתערב היה ניכר במים כשר אע"פ שהרוב חולין. ולרבי יהודה אין דם מבטל דם דמין במינו לא בטיל, ואפילו טיפה לתוך כלי גדול כשר לזריקה.

ע"ח. נתערב בדם פסולים כגון רובע ונרבע או נשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו **או בדם התמצית**, לת"ק ישפך לאמה, ומ"מ אם לא נמלך ונתן כשר דאפילו לכתחילה היה כשר אי לאו משום גזירה, ור"א מכשיר. וצ"ב במה נחלקו.

לרב זביד (ע"ט:): נחלקו אם גוזרים גזירה במקדש להרחיק את האדם מן העבירה, ולכן לת"ק ישפך לאמה, גזירה שמא יבואו להכשיר גם כשיש בדם הפסול או בדם התמצית כדי לבטל את הכשר, (אמנם בנתערב בדם חיה או בהמה לא גזרו, דחולין בעזרה לא שכיח, אבל דמים פסולים שכיח), או שלא גוזרים במקדש מפני שחוששים להפסד קדשים.

ולרב פפא לכו"ע גוזרים, ונחלקו אם מצוי שדם התמצית ירבה על דם הנפש, ולדבריו ר"א מכשיר רק בזה, ולא בתערובת של דם פסולים.

דיני ביטול ברוב ובנותן טעם

פיגול נותר וטמא שבללם יחד כזית כל אחד **ואכלם**, לריש לקיש פטור ממלקות אע"פ שהתרו בו, מפני שודאי מין אחד הוא יותר מהשני כאשר הוא מכניס לתוך פיו ולועס שהם מעורבים זה בזה, והשני בטל ברוב, דס"ל שאיסורים מבטלים זה את זה, כמו שהיתר מבטל איסור, וכיון שהחלקים שמתבטלים נקרא שמום כמו הדבר שנתבטלו אליו, וא"א שכולם יתבטלו זה לזה באותו שיעור וישאר מכל אחד כזית, בהכרח יש כאן מין שאין בו כזית, ואין אנו יודעים מאיזה מין יש כזית ומאיזה מין אין כזית, וממילא הוי התראת ספק דבכל התראה יש ספק אם יש מאותו מין כזית, וס"ל שהתראת ספק לא שמה התראה, ולכן אע"פ שממין אחד ודאי יש כזית פטור, ועוד ס"ל שנותן טעם באופן שההיתר הוא הרוב אינו אסור מן התורה, דאם איסור שנתן טעם בהיתר אסור מן התורה אע"פ שההיתר רוב, א"כ אף אם יש כאן רוב מאיסור אחד, חייב משום שיש כאן טעם מאיסור אחר, וקס"ד השתא שדין זה נאמר אפילו כששני האיסורים שהתערבו הם שני מינים שונים, כגון בשר ושיירי מנחה.

והא דאיתא בחלה **שהעושה עיסה מחיטים ומאורז**, אם יש בה טעם דגן אע"פ שרובה אורז **חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח** אע"פ שרק במצה מחמשת מיני דגן יוצאים יד"ח מצה (דכתיב "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות" – דווקא מין הבא לידי חימוץ כשר למצה, יצאו אלו שאינם באים לידי חימוץ אלא לידי סרחון). שאני התם שזה מין בשאינו מינו, שיש בזה נותן טעם, אבל ריש לקיש מדבר דווקא במין במינו שלא מרגישים את הטעם של האיסור, ולכן הוא בטל ברוב, וא"א ללמוד מדברי ר"ל שנותן טעם ברוב לאו דאורייתא, וס"ל שאין רואים אותו כאילו הוא מינו לומר שמין במינו אינו בטל אלא בשיעור שאם היה מין במינו לא היה טעם.

ע"ח: הגמ' שואלת שנשער מין במינו כמין בשאינו מינו, דכיון שכאשר הטעם ניכר אינו בטל, גם כאשר אין הטעם ניכר אין לזלזל באיסור ולבטלו ברוב, אלא נימא רואים – שאם זה היה אינו מינו הוא נותן טעם, אינו בטל.

הגמרא מביאה ראייה שמשערים מין במינו כמו מין בשאינו מינו, מדאיתא במתני' שאם נתערב דם

קרבן ביין רואים אותו כאילו הוא מים, ולכאורה הכונה שרואים את היין כאילו הוא מים ואם היה מראה דם ניכר בהם כשר, אע"פ שכלפי היין הדם נחשב מין במינו לענין חזותא ואינו ניכר, דאם נאמר שרואים שהדם הוא מים ופסיל דבטיל ליה ברובא ליתני בטל, ומבואר שמין במינו משערים כאילו לא היה מינו ולהחמיר דלא ליבטל ברובא כל דהו.

ועוד מצינו שאם **הטבילו כלי טמא עם יין לבן או עם חלב** שאין מראיהם ניכר בתוך המים, לרבי יהודה רואים אותם כאילו הם יין אדום שכל זמן שהאדמיות ניכרת אינו בטל במים ולא עלתה טבילה לכלי זה, ואם נכנסו לתוכו מים בשיעור שהיו מדהים את מראה היין כשר, ואם לאו פסול, ומבואר שמשערים כאילו אינו מינו.

הגמרא מתרצת שזו מחלוקת תנאים, דמבואר בברייתא שזו שיטת רבי יהודה, אבל לת"ק הולכים אחר הרוב וכוותיהו קיימינן.

הגמ' שואלת סתירה בדברי רבי יהודה מהא דתנן **שאם הטביל כלי מלא מי חטאת**, צריך שירבו מי המקוה על מי החטאת, שכיון שהם אב הטומאה והם חשובים בגלל קדושתם אינם בטלים אלא ברוב, ומבואר שלא משערים כאילו אינו מינו לומר רואים כאילו הוא יין אדום להחמיר. (עוד איתא התם שאם הדלי מלא רוק, כאילו לא טבל מפני שרוק הוא עב וחוצץ בפני המים ואינו בטל במים, (ואפילו באינו מלא הרוק חוצץ), ואם הדלי מלא מי רגלים, רואים אותם כאילו הם מים, דמי רגלים מים הם אע"פ שמראיהם חלוק קצת ממראה מים, וא"צ לבטלם ברוב אלא כיון שעברו מי המקוה על שפת הכלי ונשקו למי רגלים הוי חיבור והכלי טהור).

ע"ט. אביי מתרץ שמה שאמר רבי יהודה שרואים את היין הלבן כאילו הוא אדום זה מדברי רבו רבן גמליאל שמחמיר בביטול כמו שמצינו שהוא מחמיר במין במינו שאינו בטל כלל, דס"ל שאין דם מבטל דם אצל זריקה ואצל כיסוי, ואין רוק הטהור מבטל רוק הזב, ואין מי רגלים טהורים מבטלים מי רגלים של זב וזה מטמא אע"פ שהטהור הוא הרוב, ולכן הוא מחמיר ג"כ שכיון שמין שאינו מינו אינו בטל כל זמן שמראה המועט ניכר ברוב, ה"ה כשהמראה שווה רואים אותו כאילו הוא אדום ולא סגי ליה ברובא.

רבא מתרץ שזה חד תנא ורבי יהודה סובר כרבו, והמשנה של מי חטאת מדברת בדלי שתוכו טהור ורק גבו טמא כגון שנטמא גבו בטומאת משקין דרבנן, שמעיקר הדין מספיק שהמים יכנסו לתוכו כל דהו בכדי שתעלה טבילה לשפתו, שהרי תוכו טהור. ורבנן חששו שמא יחוס על המי חטאת שלא יתערבו עם מי המקוה ויפסלו, ולא יטביל את שפת הכלי, וגזרו שגם תוכו צריך טבילה ויפסלו, וכיון שיש רוב לא גזרו כיון שטבילת תוכו היא חומרא בעלמא.

כללי ביטול לדעת רבא - מין בשאינו מינו בטל אם אין בו בנותן טעם. מין במינו בטל ברוב. והיכא דאיכא חזותא (-דבר שאינו תלוי בטעם אלא בחזותא, כגון לעין טבילת מקוה), צריך שיתבטל המראה.

אם איסורים מבטלים זה את זה - שיטת ר"ל (ע"ח). שאיסורים מבטלים זה את זה, ולרבי אלעזר כשם שמצוות אינן מבטלות זה את זה, כדמצינו שהלל היה כורך פסח מצה ומרור ביחד משום שנאמר "על מצות ומרורים יאכלוהו", ולא אומרים שטעם המרור יבטל את טעם המצה, כך איסורים אין מבטלים זה את זה.

ע"ט: שיטת רבי יהודה שמין במינו לא בטל,

ואיתא בברייתא שחרס של שברי עביט של מי רגלים של זב וזבה, שהחרסים בלעו ממי רגלי הזבים, שהם אחד ממעיני הזב, וזה מטמא במשא אע"פ שהמי רגלים נבלעו, שכבסו ב' פעמים במים, טמא דעדיין לא פלטו מי הרגלים שבו, ובפעם השלישית טהור מפני שאז נפלטו המי רגלים שבו, אמנם אם נתן לתוכו מי רגלים של אדם טהור, לת"ק (והיינו רבי יהודה) טמא, דמין במינו לא בטל, ולרבי אליעזר בן יעקב טהור אחרי הפעם השלישית. ואמנם אף לרבי יהודה פשתן שיש בו רוק של נדה, (לת"ק לח טמא ויבש טהור, ו)לרבי יהודה אף אם הרטיבו (-לחלו) פעמים הרבה לאחר שיבש, שע"י שהרטיבו הוא חוזר להיות לח, טמא ולא אומרים שהרוק יצא מהפשתן, דשאני רוק דקריר נכנס בפשתן בחזקה וקשה להוציאו, אבל מי רגלים אינם בלועים בחרס כ"כ.

עוד בדיני דמים שנתערבו

דם תמימים שנתערב בדם בעלי מומין שזה מילתא דשכיחא ישפך לאמה גזירה שמא יכשירו כשאין רוב מדם תמימין, ואם נתערבה כוס של בעלי מומין בכוסות של תמימים, לר"א אם קרבה כוס אחת יקרבו כל הכוסות, ולחכמים אפי' קרבו כולם חוץ מאחת, תישפך לאמה. ואמר רבי אלעזר (פ.) שלא הכשיר רבי אליעזר אלא ליתנם שניים שניים, אבל אחד בפני עצמו לא. ואף שכבר נחלקו רבי אליעזר וחכמים באברים, כיון שכבר נזרק הדם בהכשר הוה אמינא שזה קל יותר מתערובת של הדם עצמו דעיקר בקלקול, קמ"ל.

פ. דם קרבנות שנתערב זה בזה, אם שניהם ניתנים במתנה אחת כגון דם בכור שנתערב בדם מעשר, יתנם במתנה אחת. ואם נתערבו דמים הניתנים מתן ד' זה בזה כגון דם עולה בדם שלמים או אשם ששניהם טעונים שתי מתנות שהם ארבע ושניהם תחתונים, ינתנו במתן ד'. ואם נתערבו מתן ארבע במתנה אחת כגון דם עולה בבכור ששניהם תחתונים, לרבי אליעזר יתנם מתן ד' כדי שלא יעבור על כל תגרע, ורואים את המתנות היתירות הניתנות מדם הבכור כאילו הם מים, אבל כל תוסיף ליכא אלא כשהוא בפני עצמו, ולרבי יהושע אף כל תגרע ליכא אלא כשהוא בעצמו, ועוד שבנתינה עובר בידים על כל תוסיף, אבל על כל תגרע אינו עובר בידים, ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאילוי.

צלוחית מי חטאת שנפלו לתוכה מים כל שהוא-

לרבי אליעזר יזה מהם על הטמא ב' הזאות. וחכמים פוסלים דס"ל יש בילה כדתנן במתני' אם לא נמלך ונתן כשר אלמא סמכינן אבילה שלח שמתערב בלח מתערב בכולו ובכל טיפה יש משניהם, והכא נמי יש בכל הזאה מן הכשרים ומן הפסולים ומ"מ הזאה צריכה שיעור, ואין כאן שיעור כיון שיש כאן גם מים פסולים, ואין מצרפים להזאות לצרף הזאה שניה להשלים מה שחסר בראשונה.

ובשיטת רבי אליעזר נחלקו בגמ'- לריש לקיש למרות שיש בילה והזאה צריכה שיעור, סובר ר"א שההזאות מצטרפות, ומיירי שנתערבו שיעור הזאה אחת בשיעור הזאה אחת או שהכשרים הם הרוב, וממילא כשזמה ב' הזאות ודאי הזה כשיעור.

ולרבא ס"ל שיש בילה והזאה א"צ שיעור, וצריך ב' הזאות שאז א"א שלא הזה מן הכשרים דאין כאן מן הפסולים אלא כל שהוא, משום קנס שלא ירויח מהתערובת.

ולרב אשי ס"ל שהזאה א"צ שיעור, אבל לא קונסים, ואין בילה, ובהזאה אחת יתכן שהזה רק מהמים הפסולים, ולכן יזה ב' הזאות.

הגמ' שואלת על ריש לקיש ממה שאמר רבי שלרבי אליעזר הזאה כל שהוא מטהרת, ויכול להזות חצי כשר וחצי פסול.

פ: הגמ' שואלת על דברי רב אשי דס"ל שלר"א אין בילה, ממה שאמר ר"א שאם נתערבו עליונים ותחתונים יתן למעלה והתחתונים עלו לו כשיחזור ויתן שיריים למטה לשם שיריים, ואף למתן דם עולה, ואם אין בילה למה לא חוששים שמא לא נתן למעלה אלא מהניתנים למטה.

והגמ' מתרצת דאיירי שהרוב היה מהעליונים, ונתן למעלה יותר משיעור התחתונים דודאי נתן גם מן העליונים, ולפי זה תחתונים לא עלו אלא לשיריים של העליונים, הצריכים להשפך ליסוד, דכיון שהעליונים הרוב ונתן למעלה כשיעור תחתונים ועוד, ודאי נשאר מן העליונים, אבל תחתונים לא עלו לו שמא נתן את כל התחתונים למעלה. וכן הסיפא שאמר ר"א שאם נתן למטה ולא נמלך יחזור ויתן למעלה והתחתונים עלו לו, איירי כנ"ל, והתחתונים עלו לשם שיריים.

הגמ' שואלת על דברי רב אשי מהא דאיתא במתני' שאם נתן למעלה ולא נמלך, יכול לתת למטה לכו"ע שהרי גם של למעלה ניתנים שייריה למטה, ועלו לו בין של למעלה בין של למטה.

הגמ' מתרצת שזה רק לרבנן דאמרי אין בילה, וקתני אלו ואלו עלו לו.

הגמ' שואלת על דברי רב אשי מהא דאיתא במתני' שאם נתערבו דמים הטעונים מתנה אחת, יתנם במתנה אחת, ואין חוששים שמא לא נתן משניהם.

הגמ' מתרצת שנתערב שיעור של מתנה אחת במתנה אחת והכונה שיתן מתנה אחת בשביל כל אחד, ונמצא ששניהם במזבח, וכן מתן ד' במתן ד' היינו שיעור ד' מתנות ודקתני ונתנו בד' מתנות היינו ד' בשביל זה וד' בשביל זה.

פ"א. אלא אמר רבא כל הנך שינויי דשנינן לא תשנין, דודאי עלו התחתונים בין לתחילת עולה בין לשם שיריים, ומחלוקת רבי אליעזר וחכמים אינה בנבללו ב' הכוסות, אלא שנתערבו הכוסות זה בזה, ויש הרבה בכל כוס, שלר"א יתן שניהם למעלה ושניהם למטה ושניהם כשרים, ולרבנן ישפך לאמה, ונחלקו אם שייך לומר רואים כאילו הוא מים או לא, ואמנם לרבי יהודה רבי אליעזר מכשיר גם בבלול וכגון שהרוב כשר ונתן במזבח שיעור בעלת מום ועוד, דס"ל אין בילה, ורבנן חולקים רק בכוסות.

אם מקום עולה הוא מקום השיריים, ודין אין דמים מבטלים זה את זה

דמים הניתנים למטה מחוט הסיקרא שנתערבו בדמים הניתנים למעלה לרבי אליעזר יתן למעלה מתנות חטאת (ורואין את התחתונים כאילו הם מים כיון שאינו מתכוון), ואח"כ (מפני שמצוה להקדים עליונים לתחתונים) יתן למטה וזה יעלה לו לשפיכת שיריים של

חטאת ולהתחיל מתנות עולה. ולחכמים ישפך לאמה דלית להו רואין, ואין משנים בתחתונים בשביל להכשיר העליונים, ומ"מ אם לא נמלך ונתן כשר העליון, כיון שניתן ממנו למעלה. (ע"ט:).

י"מ דאיירי דווקא אם עדיין לא זרק מן הדם, דרבנן לית להו רואין ואסור לשנות את מקומם לתת את העולה למעלה מן החוט בשביל להכשיר את החטאת, אבל אם נתערבו שיירי דם חטאת עם תחילת עולה מוודים חכמים שיתן הכל למטה מן החוט, מפני ששם הוא גם מקום השיריים, ויזרקם לקיר המזבח ומאליהם הם שותתים ליסוד. וי"א שאין זה מקום השיריים, דשייריים צריכים שישפכם ע"ג היסוד ממש העשוי כאיצטבא, ולא שישפכם על הקיר הזקוף, ולכן גם בזה לרבנן ישפך לאמה.

דמים אין מבטלים זה את זה אפי' אם אחד מרובה מחבירו.

יש לומדים דין זה מדכתיב "ולקח מדם הפר ומדם השעיר", שהיו מערבים אותם יחד ונותנים מהתערובת על קרנות המזבח הפנימי, והרי דם הפר מרובה משל שעיר. והלומדים מהמקורות דלהלן סוברים שלא היו מערבים את דם הפר והשעיר בשביל לתת מהם על הקרנות.

ויש לומדים דין זה מדכתיב בבכור "קודש הם" בהווייתם יהו שאפי' אם נתערב בדם קדשים אחרים יקרבו. והיינו בתחילת עולה ובכור. (והמ"ד האחרים לומדים מזה שהם קרבים ולא תמורתם, והתנא הזה לומד תמורה מ"לד' הוא"), ולמ"ד שהקיר הוא גם מקום השיריים איירי גם בסוף עולה ובכור, ולומדים מפסוק זה שמקום עולה הוא מקום השיריים.

פ"א: ויש שלומדים שדמים אין מבטלים זה את זה מדכתיב גבי עולה "והקריבו בני אהרן את הדם וזרקו את הדם" וא"צ לכתוב דם, דמה יש לו לקבל ולזרוק ע"י שחיטה אם לא דם, ולומדים מזה על שני אופנים שבכל מקום שהוא שמו עליו ואינו בטל, והיינו שאם נתערב דם עולה בדם עולה או תמורה או חולין יקרבו, שכיון שאף אם נתערבו מחיים יקרבו יקריב את התערובת, וכן אם נתערב דם עולה בדם אשם דאם נתערבו מחיים ירעו יקרבו, כיון ששניהם קדשי קדשים, וכן אם נתערב דם עולה בדם תודה ושלמים יקרבו, כיון ששניהם מתן ד', ומה"דם" השני לומדים שאפי' אם נתערבה עולה עם בכור מעשר ופסח יקרבו.

למ"ד שמקום עולה אינו מקום שיריים איירי בתחילת עולה ובכור, וקמ"ל שדמים אין מבטלים זה את זה, (והמ"ד האחרים דם דם לא משמע להו), ולמ"ד שמקום עולה הוא מקום שיריים איירי בסוף עולה ובכור.

והא דאיתא בברייתא שאם נתערבו דמים של למעלה ושל למטה יחד, ולא נמלך ונתנם למעלה, לכו"ע יחזור ויתן למטה, ועלתה הנתינה לשתי הקרבנות. אי איירי בחטאת ועולה אפשר ללמוד מזה שמקום עולה הוא מקום שיריים, אך י"ל דאיירי שנתערב דם חטאת חיצונה בשיריים של פנימית, שאם נמלך לרבנן יאמרו לו לשפוך, דאין לתת דמים הניתנים בפנים בקרנות שבחוץ שזה שלא במקומו, ואם לא נמלך ונתן למעלה נמצא שגם דם המחטאת החיצונה נעשה שיריים, ויש לו תערובת של שיריים ושיריים ששניהם ניתנים

ביסוד, וכרבי ישמעאל דס"ל ששניהם ניתנים ביסוד המערבי, או כר"ש דס"ל ששניהם ניתנים ביסוד הדרומי, וקמ"ל (במה שלא תירצו דאיירי שנתערב בשיריים של חיצונה, שמקומם שוה לכו"ע), שאף למ"ד ששיריים מעכבים, אינו מעכב אם חסרו, דהא הרי חסרו כשנתן למעלה ואפ"ה כשרים. ולא העמידו באופן שרוב הדם מהניתנים למעלה ונתן למטה שיעור תחתונים ועוד, מפני שלמסקנה איירי בנתערבו הכוסות.

דין דם שנכנס או שיצא

ברוב הקרבנות מקום הזאת דמום הוא במזבח החיצון (בבכור מעשר ופסח נותן מתנה אחת, בעולה אשם ושלמים שתי מתנות שהם ארבע, ובחטאת ארבע מתנות), אמנם בחטאות הפנימיות מזה מדמם בהיכל ז' הזאות כנגד הפרוכת וד' הזאות בקרנות המזבח הפנימי (וביוה"כ מזה גם ח' הזאות כנגד הפרוכת ועוד ח' בקודש הקדשים), ואת שיירי הדם (גם של חטאות הפנימיות) שופך על היסוד של המזבח החיצון.

דם שיצא מחוץ למחיצות העזרה נפסל ביוצא, וכן דם שצריך להנתן על המזבח החיצון והוא נכנס להיכל או לקודש הקדשים נפסל באופנים מסוימים. עוד יש לברר מה עושים כאשר דמים הפנימיים והחיצוניים נתערבו, האם אפשר לתת מהם בחוץ ובפנים או לא. וכן יש לדון האם מקצת דם שיצא או נכנס פוסל את הדם שנשאר במקומו (כמו שמחשבת פיגול פוסלת) או לא, והאם מחשבה להוציא או להכניס פוסלת.

דמים הניתנים על המזבח הפנימי שנתערבו בדמים הניתנים על מזבח החיצון, לכו"ע ישפכו לאמרה, לחכמים דלית להו 'רואין' את המתנות היתירות כאילו הם מים, משום שאסור לשנות באלו מפני הכשרם של אלו, ואף לר"א דאית ליה 'רואין' אינו יכול לתת בחוץ ואח"כ בפנים, מפני שצריך להקדים פנים לחוץ דפנים חשוב, (כמו שמצוה להקדים עליונים לתחתונים - דם חטאת לדם עולה, כדלקמן פ"ט.), ומ"מ בדיעבד כשר.

ואם נתן בפנים ואח"כ נתן בחוץ, לר"ע פסול כיון שדם חיצוני שנכנס לפנים פסול, ולחכמים בכל הקרבנות כשא ורק בחטאת החיצונה פסול דכתיב "וכל חטאת אשר יובא מדמה" וכו', ולר"א אף באשם פסול דכתיב "כחטאת כאשם", ועל כן בנתערבו אין לתתם בפנים כדי להכשיר את הפנימיים, מפני שע"ז החיצוניים נפסלים בידיהם, ומוטב להמתין עד שקיעת החמה שיפסלו מאליהן ואז ישפכם לאמה, (ולדבריו בשאר קרבנות יכול לתת בפנים ואח"כ בחוץ).

בסייעתא דשמיא

קורס 'ללמוד - להנות - ולזכור'

מבית סיכומי תמצית - להתענג בידיעת התורה

מחזור שני ומורחב

11 שיעורים מרתקים ומקצועיים, בהם נלמד על מגוון כלים להעצמת הלימוד ההנאה והזכרון.

השיעורים יתקיימו בירושלים, בני ברק, מודיעין עילית ורכסים.

שיעור פתיחה חנים במקומות ובתאריכים דלהלן:

ירושלים - אולם בנות אסתר שמואל הנביא 21
(מול נוות ישראל, סמוך לשיבת מיר)
ביום רביעי כ"ה טבת בשעה 14:10

בני ברק - בית המדרש 'בית השם' רחוב אלחריזי 6
במוצאי שבת פרשת ויגש בשעה 21:00

מודיעין עילית - ביהמ"ד שיח יצחק מסילת יוסף 1
ביום רביעי כ"ה טבת בשעה 22:15

רכסים - ביהמ"ד שבטי ישראל רחוב חרצית 1 גבעה
ב' ביום שלישי כ"ד טבת בשעה 21:00

בשיעור זה נלמד על דרכי פעילות מערכת הזכרון, והאופן להשתמש בה לידיעת התורה'

חדש ב'תמצית'

קורס חדשני ומקצועי

הדרך ללמוד - להנות - ולזכור

מחזור חדש ומורחב של 12 שיעורים, בירושלים בני ברק ומודיעין עילית, החל מתחילת חודש טבת.

להרשמה ולפרטים - 055-400-7977

קו עדכונים ושיעורים

בקו תוכלו לשמוע: מידע כללי, עדכונים, רשימת נקודות ההפצה, שיעורים.

02-3131-465

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי /

משנה ברורה / חפץ חיים / ואהבת חסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד

יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדירים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

81 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה נוף'.

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על

הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה) /

ועמוד היומי

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.